

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

**DOPRAVNÍ VÝCHOVA PRO PŘEDŠKOLNÍ DĚTI A ŽÁKY PRVNÍ TŘÍDY
ZÁKLADNÍ ŠKOLY**

**TRAFFIC EDUCATION FOR PRE-SCHOOL CHILDREN AND PUPILS OF
THE FIRST GRADE OF PRIMARY SCHOOL**

Bakalářská práce

DENISA MALÁ

Specializace v pedagogice

Kombinované studium

Vedoucí práce: JUDr. Jana Horáková

PRAHA 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením JUDr. Jany Horákové. V práci jsem použila informační zdroje uvedené v seznamu.

V Praze dne 13. 6. 2014

.....

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí bakalářské práce JUDr. Janě Horákové za její svědomité vedení, přínosné poznatky a doplnění.

Dále bych ráda poděkovala Mgr. Haně Chramostové za umožnění realizace projektu v Základní a Mateřské škole Čisovice.

Anotace

Práce se zabývá problematikou dopravní výchovy předškolních dětí a žáků první třídy základní školy. Vysvětluje pojem dopravní výchova, charakterizuje děti předškolního a mladšího školního věku a zabývá se ukotvením dopravní výchovy v rámci vzdělávacího programu. Pro srovnání se vzděláváním v oblasti dopravní výchovy v zahraničí jsou uvedeny některé podrobnosti i z jiných států. Nedílnou součástí je i popis některých projektů dopravní výchovy v České republice a závěr teoretické části se věnuje statistice dopravních nehod na našem území a vývoji nehodovosti za účasti osob mladších osmnácti let. Praktická část je tvořena projektem z oblasti dopravní výchovy a je primárně určena dětem předškolního a mladšího školního věku.

Klíčová slova

bezpečnost provozu, cyklista, dopravní výchova, chodec, policista, první pomoc, spolujezdec

Annotation

I apply one's mind to issues in traffic education of preschool children and students of the first grade in elementary school in this thesis. There are explained terms such as traffic education and description of preschool children and student of the first grade in elementary school in this thesis and I apply one's mind to incorporation of traffic education in Framework educational program. There are presented some details of traffic education from other states in thesis. The conclusion of theoretical part of thesis is devoted to statistics of traffic accident in the Czech republic and development of accident with participation of person under 18 years. The practical part of thesis is constituted by project in traffic education. Which is primarily intended for preschool children and children in elementary schools.

Keywords:

traffic safety, cyclist, traffic education, pedestrian, policeman, first aid, passenger

Obsah

ÚVOD	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	
1. Dopravní výchova	9
1.1 Charakteristika dětí předškolního věku a dětí první třídy základních škol	10
1.1.1 Předškolní věk (5-6 let)	10
1.1.2 Mladší školní věk (6-11 let)	10
1.2 Dopravní výchova v mateřských školách	12
1.2.1 Dopravní výchova pro mateřské školy v rámci vzdělávacím programu	13
1.3 Dopravní výchova na prvním stupni základních škol	14
1.3.1 Dopravní výchova pro základní školy v rámci vzdělávacím programu	15
1.4 Dopravní výchova v mimoškolním prostředí a v rodině	19
1.5 Dopravní výchova v zahraničí	21
1.6 Projekty vztahující se k dopravní výchově pořádané neškolskými subjekty	23
1.6.1 Projekty pod záštitou Ministerstva vnitra České republiky	24
1.6.2 Projekty pod záštitou Ministerstva dopravy České republiky	28
1.6.3 Projekty některých neziskových organizací	29
1.7 Statistiky dopravních nehod na území České republiky za účasti nezletilé osoby	31
II. PRAKTICKÁ ČÁST	
2. Projekt dopravní výchovy	33
2.1 Dopravní výchova pro předškolní děti a žáky první třídy základní školy	35

2.1.1. Orientace, barvy, tvary, obratnost, pohotovost, rozvoj sluchu, překonání strachu z neznámého	35
2.1.2. Pravidla silničního provozu, dopravní prostředky, účastník silničního provozu	37
2.1.3. Chodec, chůze po chodníku, chůze po stezce pro chodce	39
2.1.4. Vozovka, krajnice, chůze po vozovce respektive po krajnici vozovky	41
2.1.5. Přejechod pro chodce, nadchod, podchod, přecházení vozovky bez přechodu pro chodce, přecházení vozovky s přechodem pro chodce, přecházení vozovky s více pruhy	43
2.1.6. Semafor, přecházení vozovky s řízenými signály, policista a pokyny policisty	45
2.1.7. Křižovatka, přecházení vozovky na křižovatce neřízené světelným signalizačním zařízením, přecházení kruhového objezdu	47
2.1.8. Jízdní kolo, cyklista, jízda na kole	49
2.1.9. Dítě jako spolujezdec v automobilu, cesta v autě – vystupujeme a nastupujeme, cestujeme prostředky hromadné dopravy	52
2.1.10. První pomoc, záchranné složky, tísňové linky	53
Závěr	57
Použitá literatura a prameny	58
Seznam příloh	60
Přílohy	61
Seznam zkratk	104

Úvod

V dnešním světě existuje několik zaručeně správných návodů na to, jak se má člověk chovat. Některé návody nemají pražádný význam, ale jsou i takové návody, které jsou pro naše bezpečí nepostradatelné. Vzhledem k obrovskému navýšení infrastruktury a dopravního provozu mezi ně zcela neodmyslitelně patří návod, jak se správně a bezpečně chovat v silničním provozu.

Nejzranitelnější skupinou v dopravě jsou děti. Rozborem příčin nehod v dopravě s účastí dětí můžeme dojít k závěru, že většina z nich vzniká díky neznalosti dopravních předpisů, nepozornosti, nerozhodnosti a zbrklosti. Děti riskují, málo se orientují v prostoru a navíc jsou v nevýhodě oproti dospělé osobě díky svým tělesným propozicím. Nižší postava sebou nese nižší pohled a tak menší přehlednost situace. Děti hůře určují polohu zvuku a tak nejsou ani schopny rozeznat směr, odkud zvuk přichází. Odhad vzdálenosti a rychlosti je pro dítě téměř nemožný. Dítě si ani neuvědomuje, jaký vliv na brzdnu dráhu vozidla mají například povětrnostní podmínky.

Dítě není schopno předcházet rizikovým situacím logickým uvažováním, a tak je tedy nutností jim prostřednictvím dopravní výchovy vštípit povinnosti, které mají jako účastníci silničního provozu. Poskytovat jim a prohlubovat v nich znalosti, které mohou zabránit vzniku rizikových situací nebo dokonce dopravním nehodám.

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala téma spojené s dopravní výchovou s ohledem na mé zkušenosti z práce u Policie České republiky. Rozhodla jsem se vytvořit a praktikovat projekt dopravní výchovy pro děti předškolního věku a žáky první třídy základní školy. Tyto děti si jsou věkem velmi blízké a tak lze formy vzdělávání v oblasti bezpečnosti silničního provozu použité v projektu snadno použít pro obě školsky rozdílné skupiny.

V teoretické části jsou popsány charakteristiky věkových skupin dětí a specifika, která jsou podstatná pro dopravní výchovu v konkrétním věku. Dále je zde rozvedeno, jak se dopravní výchova praktikuje při vzdělávání v mateřských a základních školách a také v rodinném prostředí. Práce reflektuje i zkušenosti s dopravní výchovou v zahraničí.

Nedílnou součástí teoretické části jsou i mimoškolní projekty, které jsou pořádány státními i nestátními organizacemi.

Závěr teoretické části tvoří statistiky, které jsou více než jasným důkazem potřeby dopravní výchovy v rámci základního vzdělávání dětí v naší republice.

Dopravní výchova v mateřských školách a na prvním stupni základních škol tvoří jádro vzdělávání v rámci bezpečnosti dětí v silničním provozu. Učivo probrané v mateřských školách se má prohlubovat na prvním stupni a rozšiřovat především o povinnosti účastníků silničního provozu v roli cyklisty. Na druhém stupni se částečně rozšiřuje, ale především jde o získání intelektuálních dovedností, tedy o chápání dodržování zásad účelného a bezpečného chování a jednání účastníků dopravy. Odpovědnost za nedodržování pravidel silničního provozu nastává s patnáctým rokem věku dítěte. Základy povědomí o povinnostech všech účastníků v dopravě však musí dítě získávat již od útlého věku a tím řadu dovedností zautomatizovat.

Praktická část zahrnuje projekt dopravní výchovy, jež by mohl být využíván pedagogy v mateřských a základních školách. Obsahuje část teoretickou a také pracovní listy, které by měly ověřit znalosti dětí a ukotvit vědomosti toho, co je jejich povinností jako účastníků silničního provozu. Teoretická část by neměla být dětem prezentována formou přednášky, ale měly by se s ní seznámit při vypracování pracovních listů a posléze ji otestovat v praxi.

Cílem celého projektu je naučit děti správnému rozhodování a bezpečnému chování v dopravních situacích, předcházení rizik a to vše hravou formou.

1. Dopravní výchova

Dopravní výchova je pro člověka současné doby životně důležitá, neboť mu pomáhá řešit otázky chování a jednání v dopravních situacích. Dávno minuly doby, kdy královstvím dětských her byla ulice. Tvář ulice se za několik generací velmi změnila. Stala se nebezpečnou pro ty, kteří ji podceňují, nebo nemají potřebné informace a vědomosti pro to, aby si uvědomili její nebezpečí. Mezi ně patří především děti.

Dopravní výchova je již dlouho zařazena do vzdělávání, a to již od útlého věku dítěte, tedy od předškolní výchovy. V dopravní výchově je tak jako i v jiných oblastech vzdělávání vztahujícího se k běžnému dennímu životu velmi důležitá prevence. V ní je velmi zřetelné, kdy nutné základy bezpečnosti v dopravě ovládají již rodiče a důležité podněty vkládají do myšlení dětí již od samého prvopočátku.

Slušnost, tolerance, morálka. Tyto hodnoty se velmi odráží právě v dopravní výchově. Dodržování dopravních předpisů je především o morálce a slušnosti.

Dopravní výchova se velmi snadno začleňuje do všech oblastí vzdělávání. Je snadné nenásilně do výuky vložit dopravní výchovu nejen pro předškolní děti jak formu pohybových her v rámci tělesné výchovy, výtvarných a jiných děl v rámci výtvarné výchovy, tak i například do výuky na základních školách do matematiky jako obrazce, českého jazyka při výběru správných slov, hudební výchově jako písničky aj.

Mezi cíle dopravní výchovy patří především bezpečné chování v silničním provozu, zautomatizování si bezpečného chování, znalost rizik a základních pravidel při pohybu na komunikacích, získání jistoty a kladného vztahu k dopravě.

Principy dopravní výchovy jsou spolupráce s rodinou, školou, obcí a jinými právními subjekty. Dbát na přiměřenost věku a individuální schopnosti a zvláštnosti dětí, klást důraz na názornost, posloupnost, opakovatelnost a trvanlivost. V neposlední řadě dbát na kvalitu a pravdivost informací.

„Dopravní výchovu nelze zužovat pouze na znalosti pravidel provozu na pozemních komunikacích, ale je důležitá také výchova morálních a volních

vlastností, které jsou z hlediska bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích nezbytné. Samotná znalost pravidel nezajišťuje dětem bezpečí. Děti často přesně citují daná pravidla, ale v provozu jednají riskantně. Proto je potřeba u dětí vypěstovat tzv. dopravní smysl.“ (Límová, 2006, s. 5)

Dopravní výchova byla od září 2013 zařazena do školních vzdělávacích programů a stala se tak nedílnou součástí výuky na všech základních školách v České republice na prvním i druhém stupni.

1.1. Charakteristika dětí předškolního věku a dětí 1. tříd základních škol

1.1.1. Předškolní věk (5-6 let)

Děti předškolního věku jsou všechny děti ve věku od 3 do 6 let. Předškolní věk provází zejména další vývoj psychických a motorických schopností. Výrazného pokroku dosahují děti především v oblasti paměti, myšlení a soustředění se. Zvyšuje se schopnost podřízení jednání instrukcím starších osob. Slovní zásoba ve třech letech čítá asi tisíc slov, v šesti již dva a půl tisíce slov. Řeč je stále dokonalejší a složitější, začíná se podobat řeči dospělých. Velmi často se v tomto období opakuje otázka: Proč? Dítě rádo mluví, poslouchá pohádky a příběhy, učí se říkanky a písničky, stává se v této době velmi zvědavé, na všechno chce znát odpověď. Děti si rády a cíleně hrají. Zcela patrná je i větší socializace a samostatnost, což se projevuje například ve snaze samo se oblékat, udržovat hygienu, najíst se.

1.1.2. Mladší školní věk (6 – 11 let)

Pro toto období je charakteristický klidný vývoj bez hlubokých krizí, realistický vztah k věcem, lidem a událostem. Velmi patrný je nyní i kladný vztah k autoritám. Stále se však projevuje jistá labilita nervové soustavy, která se odráží především v kolísání pozornosti a v nestálosti zájmů.

Rozumový vývoj dítěte silně ovlivňuje prostředí. Jeho školní i mimoškolní aktivity jsou významné právě pro tento vývoj tak jako pro další složky psychického vývoje. Vnímání se v tomto období zdokonaluje. Dítě vnímá lépe a přesněji to, co je názorné, živé, co v něm vzbuzuje bezprostřední emocionální reakci. Pozornost je dosud dost labilní a dítě se snadno rozptýluje vedlejšími podněty.

Paměť je z počátku mechanická, později kolem desátého roku se stává logickou. V souvislosti s výukou čtení a psaní se značně rozvíjí zraková paměť.

Myšlení je v konkrétní rovině a události, se kterými se dosud nesetkalo, si neumí představit. Zaměřuje se zpočátku především na řešení běžných každodenních problémů. Teprve později i na minulé události a na budoucnost. Zdokonaluje se schopnost analýzy a následně syntézy i srovnávání na základě shodných, podobných či odlišných znaků.

V mladším školním věku převažují kladné city. Ze záporných citů je nejčastější strach.

Děti předškolního a mladšího školního věku velmi silně prožívají různé události, vžívají se opravdově do každé role při hře a v mnohých případech nerozlišují skutečnost od fikce. Vzhledem k pozitivismu v pohádkách, kdy je konec vždy dobrý, a snaze rodiny o péči a zajištění pohodlí, nejsou konfrontovány s možností špatného konce. Rozlišovací schopnosti, co je a není správné a důležité, jsou v životě založeny na zkušenostech a znalostech, které vzhledem k věku dětí jsou minimální. Děti nejsou schopny efektivně rozpoznat mnoho aspektů nebezpečí, vzdálenost a už vůbec ne rychlost, dvě veličiny, které jsou právě v dopravě velmi důležité.

Dítě v pozici chodce je díky drobné postavě z hlediska přehlednosti v silničním provozu ve velmi nevýhodné situaci. Samotné dítě si neuvědomuje, že je pro řidiče snadno přehlédnutelné, a to zejména v nepřehledných situacích jako jsou stojící vozidla u krajnice nebo autobus v zastávce. Nevýhody drobné postavy se zvyšují zvláště v mlze, dešti nebo ve tmě. Malá výška jim brání ve správném rozhledu a celkové tělesné proporce a křehkost tělesné schránky je při srážce s vozidlem

mnohem závažnější než v případě dopravní nehody za účasti dospělé osoby jako chodce.

1.2. Dopravní výchova v mateřských školách

Výchova v mateřské škole je hned po výchově v rodině pro dítě velmi důležitá a stěžejní pro získávání dovedností a znalostí odpovídajících jejich věku.

„Děti předškolního věku nejsou ještě schopny bezpečně se pohybovat v současném provozu na pozemních komunikacích. Každá jejich nebo jimi zaviněná dopravní nehoda proto bývá většinou dokladem nedostatečné péče o ně.“ (Límová, 2006, str. 13)

V mateřských školách je dopravní výchova spíše spjata s jinými tématy, jako je například téma svět kolem nás apod. Kompetence k výchově v mateřských školách mají pedagogičtí pracovníci, kteří si osnovy k výchově a vzdělávání vytvářejí na základě rámcového vzdělávacího programu. Podporu pro dopravní výchovu však Ministerstvo školství České republiky našlo i v Ministerstvu dopravy České republiky a Ministerstvu vnitra České republiky (viz kapitola 1.6.1 – 1.6.2). Nemalou měrou se na programu bezpečnosti v provozu podílí i městská policie (besedy ve školách či programy pro předškolní děti a dohled v blízkosti předškolních a školních zařízení).

Dopravní výchova v mateřských školách se zaměřuje především na nácvik bezpečného chování v dopravním prostředí a to jak formou společných vycházek s dětmi, tak tematickými hrami v prostorách mateřských škol. Důležitou součástí dopravní výchovy v mateřské škole je i spolupráce s rodinou (viz kapitola 1.4).

Dopravní výchova v mateřské škole by neměla být o výuce a znalosti předpisů a dopravních značek, ale především o cíleném rozvoji všech smyslů, které dítě při pohybu nezbytně potřebuje. Pokud děti naučíme, aby i při hrách měly na paměti bezpečnost, vnímaly kamarády, respektovaly je, dodržovaly pravidla her, rozvíjíme tak jejich životní postoje, které budou moci uplatnit i při pohybu v dopravním prostředí. (Provalilová, 2008, s. 6)

1.2.1. Dopravní výchova pro mateřské školy v rámci vzdělávacím programu

Rozvojové předpoklady a možnosti dětí vyžadují uplatňovat v předškolním vzdělávání odpovídající metody a formy práce. Mezi vhodné patří především metody prožitkového a kooperativního učení hrou a činnostmi dětí, které jsou založeny na přímých zážitcích dítěte, podporují dětskou zvědavost a potřebu objevovat, vytvářejí radost dítěte z učení, jeho zájem poznávat nové, získávat další zkušenosti a ovládat nové dovednosti. Ve vzdělávání je třeba využívat přirozeného pochodu dětských myšlenek a spontánních nápadů. Poskytovat dítěti dostatek prostoru pro spontánní aktivity a jeho vlastní plány. Učební aktivity proto mají probíhat především formou nezávazné dětské hry, již se dítě zabývá na základě svého zájmu a vlastní volby.

V předškolním vzdělávání by mělo být uplatňováno situační učení založené na vytváření a využívání situací, poskytujících dítěti srozumitelné praktické ukázky životních skutečností tak, aby se dítě učilo dovednostem a poznatkům v okamžiku, kdy je potřebuje a tím lépe chápalo jejich smysl.

Významnou roli v procesu učení sehrává spontánní sociální učení, založené na principu přirozené nápodoby. Je tedy zapotřebí ve všech činnostech a situacích, které se v průběhu dne v mateřské škole vyskytnou, nejen v didakticky zaměřených činnostech, poskytovat dítěti vzory chování a postojů, nejvíce vhodných k nápodobě a přejímání. (Smolíková, 2004 s. 8 - 9)

Vzdělávací obsah předškolního vzdělávání je uspořádán do pěti oblastí. Dopravní výchova pro mateřské školy je ukotvena v kapitole „Dítě a svět“ Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (dále jen „RVP PV“). Pedagog by měl u dítěte ve vztahu k dopravní výchově podporovat seznamování s místem a prostředím, v němž dítě žije. K tomu je velmi vhodné využívat přirozeného pozorování blízkého prostředí a života v něm, vycházky do okolí a výlety, aktivity zaměřené k získání praktické orientace v obci, sledování událostí, dopravy a jiné. Nedílnou součástí by mělo být poučení dítěte o možných nebezpečných situacích a také o dostupných způsobech, jak se chránit.

Jako nejlepší prostředek by měly být využívány právě praktické ukázky varující před nebezpečím. Jako další alternativa seznámení dětí s dopravní výchovou jsou velmi vhodné herní aktivity na téma dopravy, nácviky bezpečného chování v dopravních situacích, kterých se dítě běžně účastní nebo mohou nastat. Dále práce s literárními texty, s obrazovým materiálem, produkce vzdělávacích filmů, využití internetu a jiných médií, praktické užívání hraček a jiných didaktických materiálů, kdy dochází k seznamování dítěte s elementárními dětskými srozumitelnými reáliemi o bezpečnosti v dopravě.

Důležitým mezníkem a poznávacím bodem o úrovni znalosti dopravní bezpečnosti jsou výstupy dítěte ve všech vzdělávacích oblastech. Dítě by mělo být schopno orientace ve známém prostředí, mělo by zvládat bezpečné chování na ulici, ale i na hřišti, uvědomovat si nebezpečí, přizpůsobovat se běžně proměnlivým okolnostem, rozlišovat aktivity, které mohou negativně ovlivnit bezpečnost provozu a vědět, jak se nebezpečí vyhnout, kam se v případě potřeby obrátit o pomoc.

1.3. Dopravní výchova na prvním stupni základních škol

Výuka dopravní výchovy na prvním stupni základní školy vychází zejména z již osvojených vědomostí získaných žáky z předškolního vzdělávání v mateřské škole či při výchově v rámci rodiny. Cílem vzdělávání na prvním stupni tedy je tyto vědomosti rozšířit a mimo jiné získat i nové poznatky. Jde především o rozšíření znalosti dopravních značek, význam světelného a zvukového signalizačního zařízení, bezpečnou jízdu na kole, v automobilu, ale i jiných dopravních prostředcích a první pomoc. Velký důraz je kladen i na praktickou přípravu dětí. Jako nejvhodnější se jeví výcvik na dopravním hřišti. Měl by být tedy nedílnou součástí výuky. Pro dopravní výchovu je mimořádně důležitá vzájemná reflexe teorie a praxe se soustavnou zpětnou vazbou.

Cílem dopravní výchovy na 1. Stupni základní školy je naučit žáka:

- Prakticky uplatňovat všeobecné zásady účelného a bezpečného chování i jednání účastníka provozu na pozemních komunikacích, konkrétně chodce a cyklisty.

- Uvědomovat si vlastní postavení, uplatňovat v praxi základní principy taktiky pohybu v provozu na pozemních komunikacích, ale i stezkách pro cyklisty nebo chodce
- Samostatně používat prostředky veřejné hromadné dopravy osob a zodpovědně dodržovat základní pravidla pro jejich používání.
- Znat důvody nesprávného chování a jednání chodců, zvláště dětí, ale i řidičů a snažit se aktivně předcházet jejich důsledkům.
- Uvědomovat si odpovědnost za vlastní chování a jednání v dopravním provozu.
- Rozumět významu dobrého technického stavu vozidla a jeho udržování (jízdni kolo, tříkolka, koloběžka, kolečkové brusle).
- Uvědomovat si rozdíly jízdy a zastavení na suché, mokré, zledovatělé nebo zasněžené vozovce.
- Chovat se uvědoměle a dodržovat kázeň a ohleduplnost k ostatním účastníkům provozu na pozemních komunikacích.
- Umět přivolat pomoc při dopravní nehodě a znát zásady poskytování první pomoci, umět je aplikovat v případě potřeby.
- Uvědomovat si význam řízení provozu včetně činnosti policie a plně je respektovat. (Límová, 2006, s. 21-21)

Dopravní výchova se na základní škole nevyučuje jako samostatný předmět, a tak toto učivo musí být stejně tak jako v předškolním vzdělávání zapojeno v jednotlivých tématech vybraných vyučovacích předmětů prostřednictvím přímých mezipředmětových vztahů. Obsah dopravní výchovy pro základní školy je ukotven v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Školy pak mají ve své kompetenci vytvořit si vlastní školský vzdělávací program, v němž již konkrétně uvedou začlenění dopravní výchovy do výuky.

1.3.1. Dopravní výchova pro základní školy v rámcovém vzdělávacím programu

„Základní vzdělávání na 1. stupni usnadňuje svým pojetím přechod žáků z předškolního vzdělávání a rodinné péče do povinného, pravidelného a

systematického vzdělávání. Je založeno na poznávání, respektování a rozvíjení individuálních potřeb, možností a zájmů každého žáka (včetně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami). Vzdělávání svým činnostním a praktickým charakterem a uplatněním odpovídajících metod motivuje žáky k dalšímu učení, vede je k učební aktivitě a k poznání, že je možnost hledat, objevovat, tvořit a nalézat vhodnou cestu řešení problémů.“ (Jeřábek a kol., 2005, str. 12)

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (dále jen „RVP ZV“) rozdělen do devíti oblastí, které jsou tvořeny obory. V rámci prvního stupně je obsah dále členěn na první období (tj. 1. až 3. ročník) a druhé období (tj. 4. a 5. ročník). Obory mohou být zahrnuty v rámci jednoho i více vyučovacích předmětů.

Dopravní výchova je nejnázem uplatnitelná ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, konkrétně v tematickém okruhu Místo, kde žijeme a Člověk a jeho zdraví. Lze ji však bez velkých komplikací začlenit i do Hudební výchovy, Výtvarné výchovy, Tělesné výchovy, Pracovní výchovy, ale i do Matematiky a Českého jazyka a literatury. Ve všech předmětech můžeme najít příležitosti pro integraci a aplikaci prvků dopravní výchovy a tím začlenit toto průřezové téma do Školského vzdělávacího programu.

Průřezová témata reprezentují v RVP ZV okruhy současných problémů aktuálního světa a stávají se tak významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou především důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro osobní uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a napomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot.

Příklady začlenění dopravní výchovy do vzdělání v konkrétních vzdělávacích oborech:

A) Jazyk a jazyková komunikace

- Komunikační a slohová výchova – vyprávění (např. „Má cesta do školy“), popis prostý (např. popis správně vybaveného kola), popis děje (např. jak se zachovat při dopravní nehodě), telefonování (např. tísňová volání).

- Jazyková výchova – slova souřadná, nadřazená a podřazená (např. dopravní prostředky – kolo, automobil, vlak,...) slova opačného významu (např. bezpečně x nebezpečně, rychlý x pomalý), spojení vět do jednodušších souvětí spojkami (např. Nosím reflexní oblečení, aby mě řidiči viděli.).
- Literární výchova - četba textů s dopravní tematikou, nácvik básní a říkanek s dopravní tematikou.

B) Matematika a její aplikace

- Číslo a početní operace – počítání předmětů v daném souboru (např. obrázky osobních a nákladních automobilů), užívání lineárního uspořádání (např. nákladní automobil s jedním, dvěma, třemi a více kusy nákladu).
- Závislosti, vztahy a práce s daty – orientace v čase (např. jízdní řády), měření a odhadování vzdálenosti v terénu (např. odhadování, zda stihnu přejít či nikoli).
- Geometrie v rovině a v prostoru – rozeznání a pojmenování základních rovinných útvarů a jednoduchých těles (např. tvary značek, trojúhelník, čtverec,...), porovnávání velikostí útvarů.

C) Informační a komunikační technologie

- Vyhledávání informace a komunikace – vyhledávání informací na internetu (IDOS, DPP, apod.), komunikace pomocí internetu či jiných běžných komunikačních zařízení (účast na různých soutěžích, práce s weby s dopravní tematikou).
- Zpracování a využití informací – práce s textem a obrázky v textovém a grafickém editoru (např. výroba diplomu na dopravní hřiště,...).

D) Člověk a jeho svět

- Místo, kde žijeme – vyznačení v jednoduchém plánu místa svého bydliště a školy (orientace v místě bydliště), cesty na určené místo a rozlišení možných nebezpečí v nejbližším okolí (např. přechod přes čtyřproudou silnici, vlakový přejezd), začlenění své obce do příslušného kraje a obslužného centra ČR (např. veřejná doprava, nemocnice), pozorování a popis změn v nejbližším okolí (např. změna infrastruktury, zpomalovací pruhy, obytná zóna, pěší stezky, cyklostezky, parkoviště) rozlišení hlavních orgánů státní moci a některých jejich zástupců (Policie ČR, soudy, aj.).

- Lidé kolem nás – odvození významu a potřeby různých povolání a pracovních činností (policista, zdravotník, hasič), mezilidské vztahy, ohleduplnost, zodpovědnost, práva a povinnosti žáků školy.
- Lidé a čas – využití časových údajů při řešení různých situací v denním životě, rozlišení děje v minulosti, přítomnosti a budoucnosti (co by se stalo kdybych byl/nebyl označený reflexními prvky, jak lze předejít nehodě či zranění atd.), předměty denní potřeby (vybavení kola, pásy ve vozidle, přilba a chrániče při sportu aj.), průběh lidského života (pravidla silničního provozu, lékařská péče, atp.).
- Rozmanitost přírody – pozorování, popis a porovnání viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích (vliv povětrnostních podmínek na bezpečnost dopravy), provádění jednotlivých pokusů s látkami a jejich vlastnostmi (stav vozovky v závislosti na počasí, náledí, mokrá vozovka, silný vítr aj), den a noc (vliv světelných podmínek na viditelnost z pozice chodce, cyklisty i řidiče, vliv světla a barvy oblečení na viditelnost účastníků silničního provozu, prvky pro odraz světla umístěné na oblečení chodců, cyklistů i dopravních prostředků atd.), ohleduplné chování k přírodě a ochrana přírody (posouzení vlivu dopravy na životní prostředí, výhody hromadné dopravy, cyklostezky apod.).
- Člověk a jeho zdraví – uplatnění základních hygienických, režimových a jiných zdravotně preventivních návyků, projevování vhodným chováním vztah ke svému zdraví i zdraví druhých, dodržování zásad bezpečného chování tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných (předcházení nebezpečných situací v dopravě, rozlišení správného a nevhodného chování v provozu tak, aby nebylo ohroženo zdraví účastníků provozu), uplatňuje základní pravidla účastníků silničního provozu, reaguje adekvátně na pokyny dospělých při mimořádných událostech (dopravní nehoda, zranění při sportu apod.), situace hromadného ohrožení (znalost důležitých telefonních čísel, první pomoc, vybavení lékárničky, umístění lékárničky ve škole, ale i vozidle atd.).

E) Umění a kultura

- Hudební výchova – rozlišování jednotlivých tónů (reakce na zvukovou signalizaci složek záchranného systému), rozpoznávání výrazné tempové a

dynamické změny (rychle x pomalu), pěvecký a mluvený projev (písň s dopravní tematikou), hudebně pohybové činnosti (hry na orientaci v prostoru a tempo).

- Výtvarná výchova – rozpoznávání a pojmenování prvků vizuálně obrazného vyjádření, v tvorbě projev vlastní životní zkušenosti (vše s dopravní tematikou), rozlišování barev.

F) Člověk a zdraví

- Výchova ke zdraví – respektování přijatých pravidel soužití mezi vrstevníky a partnery, a pozitivní komunikací a kooperací přispívání k utváření dobrých mezilidských vztahů v širším společenství (ohleduplnost, zodpovědnost), vztahy a pravidla soužití v prostředí komunity.
- Tělesná výchova – zvládnutí v souladu s individuálními předpoklady jednoduchých pohybových činností jednotlivce nebo činnosti prováděné ve skupině (chůze v zástupu, ve dvojicích apod.), reakce na základní pokyny a povely k osvojované činnosti a její organizaci (přecházení vozovky na signál aj.), rozvoj různých forem rychlosti, vytrvalosti, síly, pohyblivosti, koordinace pohybu (bezpečnost, rychlost a přesnost při přecházení, rovnováha při jízdě na kole, koloběžce nebo i in-line bruslích atd.). (Jeřábek a kol., 2005)

1.4. Dopravní výchova v mimoškolním prostředí a v rodině

„Dopravní výchova je příprava dětí na bezpečný pohyb v silničním provozu. Začíná prakticky tehdy, kdy dítě vedeno za ruku poprvé vstoupí do silničního provozu a končí tehdy, když je člověk nucen se pohybu v silničním provozu vzdát. Z pedagogického hlediska by děti prostřednictvím dopravní výchovy měly získat schopnosti obezřetného a sebejistého chování v silničním provozu, měly by si uvědomit a pochopit nutnost partnerských vztahů, nutnost znát a dodržovat pravidla silničního provozu, nejdříve v roli chodce, později v roli řidičů motorových vozidel.“ (Štikar, 2003, s. 189)

Důsledná výchova k ochraně zdraví musí být již od prvních okamžiků samostatného pohybu dítěte. Největší nároky jsou tak kladeny na rodiče. Nemělo by se však jednat jen o příkazy, zákazy a okřikování, ale především o správný příklad.

Malé děti, batolata a děti v předškolním věku se bezpečnému chování učí především nápodobou. Jsou zrcadlem chování rodičů, a tak by sami rodiče měli dodržovat pravidla provozu na pozemních komunikacích a být tak svým dětem vždy dobrým příkladem. Správné chování v dopravě, včetně ohledu na druhé je důležitým nástrojem pro snížení úrazovosti dětí. V předškolních a školních zařízeních se děti sice setkávají s dopravní výchovou, ale chování dospělých v jejich okolí je často velmi důležitým podnětem a prvkem, který napomáhá dětem uvědomění si reality a přenesení získaných teoretických vědomostí do praktického života. Děti se musí naučit chovat v různých dopravních situacích tak, aby postupně zvládaly své chování a dokázaly se podřizovat určitým pravidlům.

Rodiče by především v oblasti dopravní výchovy měli u dětí rozvíjet smysl pro disciplínu, ohleduplnost a předvídatost. Měli by vést děti k poznání, jak se mají správně chovat jako chodci, cyklisté a spolujezdci či pasažéři dopravních prostředků veřejné hromadné dopravy. Seznámení dětí se základními dopravními prostředky, značkami a povinnostmi účastníka silničního provozu, rozlišování pravé a levé strany, barev a tvarů je nedílnou součástí brzkého začátku dopravní výchovy v rodině, které je základem nejen předškolní, ale i školní výchovy k dopravní bezpečnosti. Velmi důležité je rozvíjet především ty oblasti dětského poznání, které souvisejí s rozvojem zraku a sluchu, s rozvojem pohybových dovedností a návyků.

„Rodiče 6-10letých dětí by se měli řídit těmito zásadami:

- *Naučit dítě znát nejbezpečnější cestu do školy a zpět, učit vnímat rizika na této cestě, učit tato rizika vyhledávat a předvídat následky.*
- *Učit dítě znát základní dopravní předpisy a dopravní značky pro chodce a cyklisty, jejich význam a správné reakce na ně; vysvětlit význam vyznačených přechodů pro chodce, nadchodů a podchodů, křižovatek se světelnými signály a podmínkami pro přecházení.*
- *Seznámit dítě s úlohou policistů.*
- *Seznámit dítě s významem ročních období a s vlivem povětrnostních podmínek na provoz na pozemních komunikacích.*
- *Postupně vést dítě k samostatnosti, ale stále prověřovat jeho znalosti.*

- *Pomáhat dětem při osvojování základních cyklistických dovedností jak prakticky, tak i teoreticky.*

- *Kontrolovat, zda děti při jízdě na kole (i dětském) používají cyklistickou přilbu.*“
(Límová, 2006, s. 13)

Děti vyrůstají v různých rodinách, působí na ně rozmanité vlivy širšího společenského prostředí, míra i směřování vlastní aktivity jsou odlišné. Také vliv místa bydliště a například vybavenosti obce se promítá na hloubce získaných vědomostí v rámci dopravní výchovy poskytnutých rodinou. Rozdílnost nároků na dodržování dopravní bezpečnosti ve velkoměstech je zcela jasně odlišná nárokům dodržování dopravní bezpečnosti na nefrekventovaných malých obcích. Toto se však reálně odráží na množství získaných vědomostí a dovedností dětí, které přicházejí do předškolních zařízení. Tam částečná zodpovědnost za vzdělání dětí v dopravní výchově přechází na pedagogy. To však neznamená, že nástup do předškolního zařízení je mezníkem pro ukončení zodpovědnosti rodičů za vedení dítěte k bezpečnému chování v dopravě.

1.5. Dopravní výchova v zahraničí

V převážné většině vyspělých států je výchova mládeže v oblasti dopravy jednou ze složek výchovného systému dětí a mládeže. Dopravní výchova je závislá na podmínkách konkrétní země, přístupu státních struktur a odpovědných školských orgánů. Na základě individualit a požadavků různých států je nebo není dopravní výchova součástí výuky.

Ve vyspělých zemích Evropské unie existují srovnávací výzkumy uskutečněné v rámci výzkumného projektu 1 F 44L/058/050 Moderní formy dopravní výchovy dětí a mládeže jako prostředek snižování nehodovosti v provozu na pozemních komunikacích – ALARM a výzkumný záměr MSM 0021622421 Škola a zdraví pro 21. století. Zkoumaná problematika, šetřená ve dvanácti zvolených zemích Evropy vykazujících srovnatelnou míru rozvoje dopravy na pozemních komunikacích jako Česká republika, byla distribuována do okruhů vytipovaných jako příznačná pro

hodnocení přisuzovaného významu a úrovně (rozsahu, hloubky, formy a intenzity) dopravní výchovy v základních a středních školách.

Šetření ukázalo, že z dvanácti sledovaných zemí pouze dvě považují za účelné zabývat se dopravní výchovou v předškolním věku. Překvapuje, že i u věkové skupiny šesti až desetiletých dětí to jsou pouze čtyři země, které označují dopravní výchovu v tomto věku za tak důležitou, aby byla pro všechny žáky povinná. Teprve pro mládež ve věku jedenácti až patnácti let je za povinnou považována již v devíti zemích a za nepovinnou ve třech zemích. Pro mládež ve věku šestnácti až osmnácti let má být podle názoru pěti zemí dopravní výchova povinnou a podle sedmi zemí nepovinnou. Na základě tohoto průzkumu je tedy patrné, že ve zkoumaných zemích dominuje názor, že příprava pro aktivní účast v dopravě kulminuje ve věku žáků druhého stupně základní školy. (Stojan, 2007)

Výzkum byl prováděn v Belgii, Dánsku, Finsku, Francii, Itálii, Německu, Nizozemí, Rakousku, Španělsku, Švédsku, Švýcarsku a Velké Británii.

To, jak moc je dopravní výchova v konkrétním státě prestižní a aktuální, dokazuje existence oficiálních osnov ve vzdělávacím programu. Informace, které byly získané ve výzkumech, prozrazují, že oficiální osnovy dopravní výchovy pro předškolní věk ve vybraných zemích neexistují a neoficiální jsou pouze ve dvou zemích. Pro věkovou skupinu šest a deset let mají oficiální osnovy dopravní výchovy pouze ve čtyřech zemích, u skupiny jedenácti až patnáctiletých již v devíti zemích. Pro mládež ve věku patnáct až osmnáct let jsou tyto osnovy vytvořeny ve všech výzkumem zahrnutých zemích, ale pouze v pěti z nich jsou oficiální.

Zavedení osnov dopravní výchovy do dopravně-vzdělávacího systému je v uvedených státech velmi rozdílné a to nejen v jejich určení pro různé věkové skupiny, ale i dobou přijetí těchto osnov. Osnovy mají výraznou nejednotnost a potvrzují tak malou koordinaci učebních programů a to dokonce i mezi zakládajícími státy Evropské unie, které mají stejné potřeby a podmínky.

Na základě získaných údajů ze zemí zahrnutých do tohoto výzkumu lze stanovit některé cíle a obsah dopravní výchovy v zemích Evropské unie. Největší význam je přikládán dopravním pravidlům, značkám a jejich správné interpretaci, rozeznávání

nebezpečných situací a nácviku správného chování v nebezpečných situacích, schopnosti rozhodování, ekologickým aspektům dopravy, komunikativnímu chování účastníků silniční, respektive pozemní dopravy, dopravní interakci, ohleduplnosti k partnerům, předvídavosti a defenzivnímu chování, chování chodců, chování řidičů vozidel, sluchovým, zrakovým a motorickým schopnostem dětí a jejich rozvíjení dopravní výchovou; psychologickým aspektům chování účastníka dopravy; alkoholu a drogám v dopravě; první pomoci při úrazech v dopravě; cyklistickému výcviku; řízení mopedu nebo motocyklu a jiným aspektům jako jsou např. dopravní nehody, jejich charakteristika a prevence, pasivní bezpečnost aj.

V České republice lze informace vztahující se k dopravní výchově v zahraničí dohledat na webových stránkách veřejné výzkumné instituce Centra dopravního výzkumu, které je zároveň jedinou dopravní vědeckovýzkumnou organizací v působnosti Ministerstva dopravy. Jeho základním účelem je výzkumná a vývojová činnost s celostátní působností pro všechny obory dopravy. Na svých webových stránkách uvádí zprávu vztahující se k dopravní výchově v zahraničí. Jednotlivé oblasti zkoumání jsou pak přehledně zapsány do tabulek, do nichž jsou zahrnuty státy Evropské unie i další země zapojené do problematiky bezpečnosti dětí v silničním provozu.

Pro příklad je uvedena tabulka zahrnující instituce podílející se na dopravní výchově a jejich přehled u konkrétních států. (viz příloha A, tabulka 1.), dále pak tabulka se záznamem obsahu plánů zvýšení bezpečnosti z hlediska okruhů intervence. (viz příloha A, tabulka 2.) a v poslední řadě tabulka, která uvádí již konkrétní přehled iniciativ v oblasti bezpečnosti silničního provozu dětí v zahraničí. (viz příloha A, tabulka 3.)

1.6. Projekty vztahující se k dopravní výchově pořádané neškolskými subjekty

Dopravní výchova má podporu nejen ve školských subjektech, ale i mimo ně. Jedná se o projekty, které zaštiťují jak státní organizace, tak i organizace nestátní. I některé velké firmy vzaly dopravní bezpečnost za svou a vytvořily výukové

programy vztahující se právě k problematice dopravní bezpečnosti, a to nejen dětí. Dopravní výchova tak snáze například prostřednictvím her, ať už počítačových či deskových, vstupuje do rodinné výchovy, ale i do volnočasových aktivit.

Projekty s dopravní tematikou jsou vytvářeny hlavně z preventivních důvodů. Úrazy v důsledku dopravních nehod jsou zvláště závažné, neboť se často jedná o poranění hlavy. I malé zranění hlavy může způsobit trvalejší následky v podobě poruch učení a chování, poúrazových epileptických záchvatů ap. Je prokázáno, že používání ochranných přileb snižuje počet smrtelných úrazů hlavy i celkově počtu zranění hlavy. Úmrtí na následky dopravních nehod soustavně klesají. Nejčastěji děti umírají jako spolujezdcí v osobních automobilech na komunikacích mimo obec, kde svoji roli zpravidla sehrává i rychlost. Podpůrnou příčinou pak může být i skutečnost, že dochází ke špatnému nebo žádnému používání bezpečnostních sedaček či pásů.

Správně vedené projekty, při nichž budeme děti učit jak se chovat nejen v mimořádných, ale i běžných situacích, přispějí k zautomatizování bezpečného chování dětí a přijetí určité míry odpovědnosti za své jednání a zdraví, včetně chování v provozu na pozemních komunikacích.

1.6.1. Projekty pod záštitou Ministerstva vnitra České republiky

Kompetence Ministerstva vnitra České republiky v oblasti bezpečnosti silničního provozu jsou dány v obecné rovině tzv. zákonem č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů (tzv. kompetenční zákon), který v §12 uvádí:

„Ministerstvo vnitra je ústředním orgánem státní správy pro vnitřní věci, zejména pro veřejný pořádek a další věci vnitřního pořádku a bezpečnosti ve vymezeném rozsahu, včetně dohledu na bezpečnost a plynulost silničního provozu.“

Prevence v oblasti bezpečnosti silničního provozu jsou zakotveny v zákoně č. 361/2000 Sb., o silničním provozu, ve znění pozdějších předpisů:

- v § 124 odst. 8, písm. b) : „*Ministerstvo vnitra spolupracuje s Ministerstvem dopravy při provádění prevence v oblasti bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích*“
- v § 124 odst. 9 písm. e): „*Policie ČR vykonává dohled na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích tím, že provádí prevenci v oblasti bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích*“.

V rámci Ministerstva vnitra České republiky se na bezpečnosti silničního provozu podílejí zejména útvary Policie České republiky (dohled nad bezpečností a plynulostí silničního provozu, šetření dopravních nehod, poskytování dopravních informací apod.), dále pak útvary ministerstva (strategické dokumenty, činnost Rady vlády České republiky pro bezpečnost silničního provozu legislativa apod.) a Hasičský záchranný sbor (likvidace dopravních nehod, vyprošťování zraněných). Významnou část preventivních aktivit v oblasti dopravní výchovy realizuje také Muzeum Policie České republiky, které kromě dětských dopravních představení pro mateřské a základní školy zaměřených na dopravní výchovu provozuje i dětské dopravní hřiště, kde probíhá jak teoretická, tak praktická výuka.

Při své preventivní činnosti v oblasti bezpečnosti silničního provozu vychází Ministerstvo vnitra z opatření Národní strategie bezpečnosti silničního provozu do roku 2020, schválené usnesením vlády České republiky č. 599 z 10. srpna 2011 a rozpracované v Resortním akčním plánu bezpečnosti a plynulosti silničního provozu. Ten je každoročně vyhodnocován a na základě vyhodnocení jsou stanoveny priority v oblasti prevence pro další období.

Policie České republiky má několik dlouhodobých a celorepublikových projektů pro různé cílové skupiny, z nichž budou charakterizovány dva určené dětem na prvním stupni základních škol.

A) Zebra se za tebe nerozhlédne

Tento projekt Policie České republiky vznikl již v roce 2007 ve spolupráci se Zdravotní pojišťovnou Ministerstva vnitra a oddělením BESIP Ministerstva dopravy. Od tohoto roku je realizován pravidelně dvakrát do roka v rozsahu jednoho týdne, a to v návaznosti na začátek školního roku a poté v jeho druhé polovině.

Cílem projektu je působit preventivně na chodce, ale i další účastníky silničního provozu, zejména pak při přecházení vozovky. Většina akcí vztahujících se k tomuto projektu probíhá v blízkosti mateřských a základních škol, kde příslušníci Policie ČR asistují právě při přecházení vozovky. Při této příležitosti poskytují účastníkům silničního provozu rady a informace, jak se chovat správně jako chodec a zdůrazňují, že chodec nemá absolutní přednost na přechodu pro chodce.

Jako motivace především pro dětské účastníky provozu pak slouží různé propagační předměty jako rozvrhy hodin, pravítka, reflexní pásky, pexesa aj. předměty s motivy zebry.

B) Ajaxův zápisník

Tento projekt vznikl na Preventivně informační skupině Okresního ředitelství PČR Sokolov. Posléze byl v roce 2002 rozšířen celorepublikově.

Projekt je zaměřen především na právní vědomí dětí mladšího školního věku. Ajaxův zápisník hravou formou seznamuje děti s problematikou různých sociálně patologických jevů např. šikany, alkoholu, drog, hazardu, kontaktu s neznámými lidmi aj. Velkou část tvoří prevence v rámci dopravní bezpečnosti. Seznamuje děti s bezpečným pohybem v silničním provozu nejen v roli chodce, ale i cyklisty.

Zápisník je rozpracován jako celoroční školní projekt, kdy se děti každý měsíc seznamují s jedním tématem. Zahrnuje tak deset okruhů. Pro dopravní výchovu jsou stěžejní témata vztahující se k činnosti Policie České republiky, dopravní tématicke chodce a cyklisty a vlastní bezpečnosti a to i o prázdninách.

Hasičský záchranný sbor České republiky není primárně subjektem, který vykonává prevenci v silničním provozu. Jeho činnost v oblasti likvidace dopravních nehod a pomoc zraněným je ale nezastupitelná. Dopravní výchova je součástí projektů preventivně výchovné činnosti u Hasičského záchranného sboru České republiky, které kladou důraz na prevenci dopravních nehod a následně na správné chování v situacích po nehodě. V této souvislosti lze označit za stěžejní tyto dva projekty:

A) Hasík

Tento projekt vytvořili za podpory České asociace hasičských důstojníků již v roce 1996 příslušníci Hasičského záchranného sboru Bruntál. Od roku 2001 je hlavním nositelem programu nezisková organizace Citadela Bruntál. I přesto ho mají hasiči stále za svůj a besedy pořádané na školách jsou vedené proškolenými příslušníky Hasičského záchranného sboru České republiky.

Projekt spočívá v předávání důležitých informací v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva dětem mateřských, základních a středních škol formou besed. Preventivní program na školách sestává ze dvou hlavních částí. První cyklus je zaměřen na 1. stupeň základního školství a pro dopravní výchovu obsahuje důležitá témata, kde jsou zdůrazněna pravidla, která je zapotřebí dodržovat, když hasiči jedou k zásahu. Hasiči dětem vysvětlují, co je to varovný signál a co mají děti dělat, když jej uslyší a dále je seznámí s tíšňovými linkami. V druhém cyklu určeném pro 2. stupeň základního školství je pro dopravní výchovu důležité téma, které se zabývá nahlášením dopravní nehody, a správném chování účastníků či svědků takovéto události.

B) Vaše cesty k bezpečí

Na projektu spolupracují pracovníci Hasičského záchranného sboru Jihomoravského kraje, Krajské ředitelství Policie Jihomoravského kraje a Diecézní charity Brno. Cílem je poskytnout všem občanům rady a tipy jak se chovat, když hrozí nebo již nastala mimořádná událost anebo je ohrožena bezpečnost občanů.

Projekt je realizován prostřednictvím internetových stránek (<http://www.hzslk.cz/321-vase-cesty-k-bezpeci.html>), na nichž nalezneme 33 témat z oblasti ochrany obyvatelstva, požární prevence a bezpečnosti občanů. V rámci dopravní výchovy je stěžejní téma, které vysvětluje, jak se správně zachovat při dopravní nehodě.

1.6.2. Projekty pod záštitou Ministerstva dopravy České Republiky

Obecná působnost Ministerstva dopravy České republiky je opět dána kompetenčním zákonem, a to v § 17:

„Ministerstvo dopravy je ústředním orgánem státní správy ve věcech dopravy a odpovídá za tvorbu státní politiky v oblasti dopravy a v rozsahu své působnosti za její uskutečňování.“

Kompetence týkající se prevence v oblasti bezpečnosti silničního provozu jsou zakotveny přímo v zákoně č. 361/2000 Sb., o silničním provozu, ve znění pozdějších předpisů, a to v § 124 odst. 2 písm. h): *„Ministerstvo dopravy provádí prevenci v oblasti bezpečného provozu na pozemních komunikacích.“*

Ministerstvo dopravy České republiky klade na prevenci v dopravě velký důraz. Prevence je zajištěna samostatným oddělením BESIP Ministerstva dopravy, které je i hlavním koordinačním subjektem bezpečnosti silničního provozu v České republice a úzce spolupracuje s Centrem služeb pro silniční dopravu.

Prostřednictvím 14 krajských koordinátorů, pořádají akce pro veřejnost, informačně preventivní kampaně na celostátní úrovni a v neposlední řadě se

výrazně podílejí na dopravní výchově provozováním více než 150 dopravních hřišť po celé České republice. Ta jsou nedílnou součástí dopravní výchovy na základních školách.

Centrum služeb pro silniční dopravu je organizátorem dopravní soutěže mladých cyklistů. Při této činnosti úzce spolupracuje s Policií České republiky a Hasičským záchranným systémem České republiky.

„Zvyšování ochrany života dětí v silničním provozu je jednou z priorit dopravní politiky Ministerstva dopravy ČR.“ (BESIP, 2014)

BESIP klade důraz na kvalitu výukových materiálů a pomůcek, na jejich snadnou distribuci do škol. Za své si vzal formování výukových metod, které mohou školy v rámci svých školních vzdělávacích programů snadno zakomponovat do výuky.

Dopravní výuku má BESIP rozdělenou dle věku do tří věkových skupin. Každá z nich pak má vypracovanou metodiku, vymezené základní pojmy a klíčová slova, dále výukový materiál. Všechno je bezplatně ke stažení na webových stránkách BESIP.

BESIP zajišťuje prevenci nejen pro skupinu dětí v rámci dopravní výchovy, ale pořádá i kampaně pro jednotlivé oblasti a účastníky silničního provozu jako např. motocyklista, senior, chodec, rodič aj.

1.6.3. Projekty některých neziskových organizací či privátních subjektů

Bezpečnost dětí v silničním provozu dnes není starostí jen státních organizací. Kraje, města a obce jako samostatné správní celky dbají na bezpečnost stejně pečlivě. Četnost i závažnost úrazů dětí v dopravě se v ČR v posledních letech snižuje. To samozřejmě svědčí nejen o dobré úrovni zdravotnických zařízení, ale právě o činnosti preventivních aktivit a kampaní směřujících na oblast dopravních úrazů.

Dnes existuje již celá řada portálů vztahujících se k bezpečnosti v dopravě. Převážná většina je pod záštitou některého z krajů a v úzké spolupráci s Ministerstvem vnitra nebo Ministerstvem dopravy. Není výjimkou ani aktivní účast na zvyšování povědomí o bezpečnosti provozu soukromých subjektů.

Pro ukázkou budou představeny dva internetové portály podporované kraji a jeden portál pod záštitou soukromého právnického subjektu.

A) www.pankuzel.cz

Tento portál je zřízen v rámci Libereckého kraje. Návštěvníky seznámí s pravidly silničního provozu v několika krátkých kapitolách. Jsou zde také umístěné kontakty na všechna dopravní hřiště Libereckého kraje. Prostřednictvím krátkých článků zajistí informovanost návštěvníků o akcích, které se uskutečnily. A návštěvníci si také mohou on-line zahrát hru s dopravní tematikou.

B) www.zachranny-kruh.cz

Tento portál je provozován za podpory Karlovarského kraje. Je mnohem rozsáhlejší než portál uvedený výše. Členové asociace pod vedením prezidentky paní Ing. Veroniky Krajsové provozují na portálu informační systém pro města a obce, poskytují výukové materiály pro pedagogy, vzdělávací aplikace pro tablety, informace pro veřejnost, školy, pro záchranáře. Jsou tvůrci několika projektů. Mezi ně patří např. deskové hry, mobilní aplikace, interaktivní kurzy, pan Kroužek aj. Pro dopravní výchovu v rámci školských zařízení je velmi pěkně zpracovaný interaktivní kurz dopravní výchovy a také deskové hry s tematikou dopravní výchovy.

C) www.skodahrou.cz

Tento portál je provozován společností Škoda auto a.s. a je součástí vzdělávacího projektu Škoda hrou. Je určen především pro děti na prvním stupni základních škol a snaží se formou her a příběhů vyzdvihnout důležité oblasti dopravní výchovy a zvýšit tak bezpečné chování dětí v dopravě právě na základě získaných důležitých znalostí a vědomostí.

1.7. Statistiky dopravních nehod na území České republiky za účasti nezletilé osoby

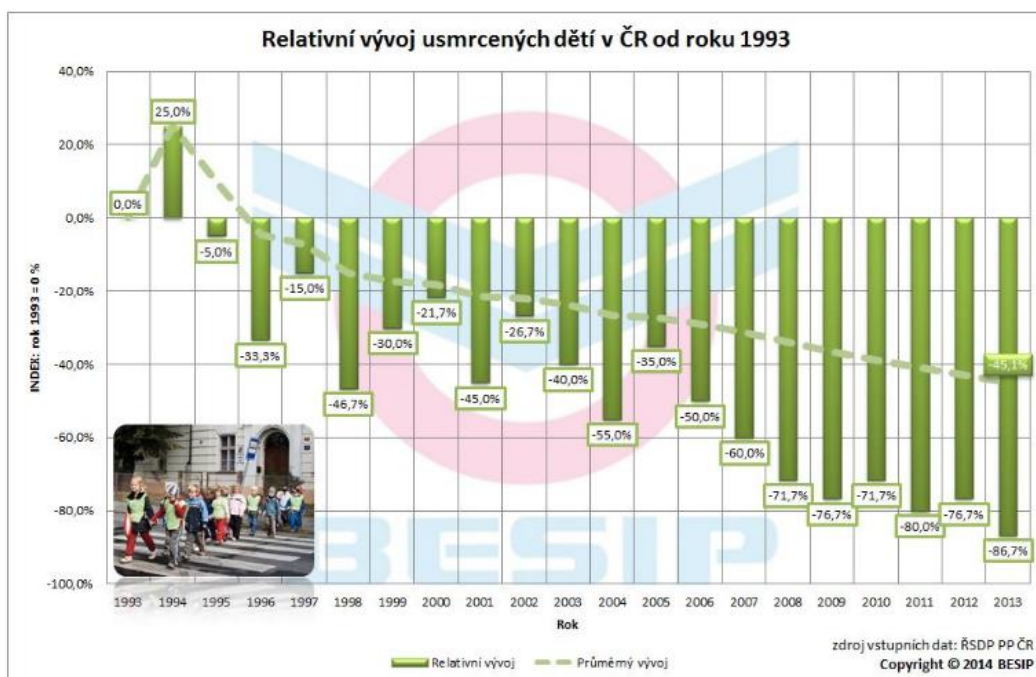
Dětství jako takové je velmi rizikové období v životě každého jedince. Čím je dítě starší a získává tak větší pohybové dovednosti, zvyšuje se i pravděpodobnost a počet úrazů, a to i smrtelných. Ty způsobuje především malá zkušenost a neznalost naučeného bezpečného chování.

Dle doc. MUDr. Benešové, CSc. (2012) z Fakultní nemocnice Motol, jsou chlapci všeobecně náchylnější k častějším a závažnějším úrazům než dívky. Zdůvodňuje to jednak větší agresivitou, výběrem riskantnějších aktivit, ale i menší ochrannou péčí rodičů. Dívky jsou prý také šikovnější, koordinace zraku a pohybu je u nich lepší, než u chlapců stejného věku.

V roce 2013 na základě dat ze statistik dopravní nehodovosti a jejich následků Ředitelství služby dopravní policie Policejního prezidia České republiky a dat z Mezinárodní databáze silniční dopravy a nehodovosti byl vytvořen dokument, který mapuje dopravní nehody dětí a jejich následky. V různé detailnosti zobrazuje statistiky usmrcení ve věkové kategorii 0-17 let v období od vzniku samostatné České republiky do konce roku 2012. Na celkovém počtu usmrcených osob v období 1993 – 2013 činil podíl dětí 3,03 %, což znamená, že přibližně každá třicátá třetí usmrcená osoba byla dítě. V průměru bylo v Evropské unii ve věkové kategorii 0-14 let usmrceno 1,6 osob na jeden milion obyvatel, v České republice to bylo 1,1. (BESIP, 2013)

Za dobu devatenácti let je zaznamenán průměrný pokles usmrcených dětí o 45,1%

- ✓ Graf relativního vývoje počtu usmrcených dětí v České republice za období od roku 1993 do roku 2013

Zdroj: <http://www.ibesip.cz/data/web/soubory/statistika/CR/2013/deti1.pdf>

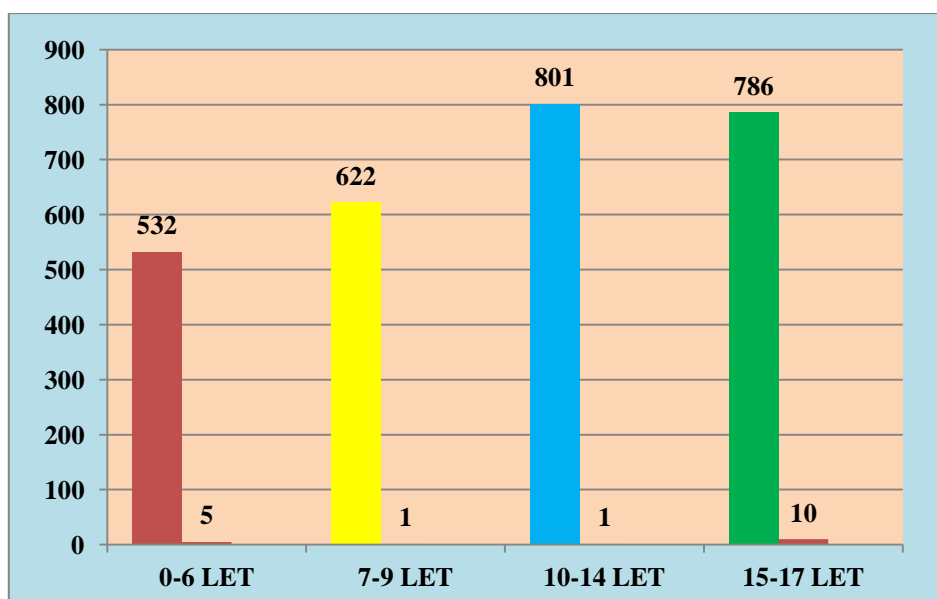
Dle informací o nehodovosti na pozemních komunikacích poskytovaných Ředitelstvím služeb dopravní policie policejního prezidia České republiky došlo za dobu trvání dvanácti měsíců v roce 2013 celkem k 84.398 dopravních nehod. 583 osob bylo usmrceno, z toho 17 osob do věku sedmnácti let, což je 2,9 % z celku. Počet usmrcených osob v roce 2013 je nejnižší za posledních deset let. Klesající trend tak nadále trvá. Úmrtí dětí do 24 hodin po nehodě bylo v roce 2013 v osmi případech, což je o šest usmrcených dětí méně než v roce 2012. Z toho byly tři děti chodci, tři cyklisté, jedno bez ochranné přilby a dvě děti jako spolujezdci vzadu, z nichž jedno nebylo umístěné v zádržném systému, ani připoutané bezpečnostními pásy.

Detailní informace týkající se příčiny dopravních nehod dětí v roce 2013 jsou uvedeny v následující tabulce.

Následky dopravních nehod dětí podle příčiny v roce 2013		nepřiměřená rychlost	nesprávné předjíždění	nedání přednosti	nesprávný způsob jízdy	vliv alkoholu
Chodci	usmrceno				3	
	těžce zraněno	4		24	10	
	lehce zraněno	28	1	190	82	
	bez zranění	3		12	19	
Spolujezdci	usmrceno				2	
	těžce zraněno	18	2	7	19	
	lehce zraněno	317	26	262	368	6
	bez zranění	671	137	949	1 673	30
Cyklisté	usmrceno	1			2	
	těžce zraněno	4	1	11	4	
	lehce zraněno	22	4	79	110	1
	bez zranění	6	1	24	36	
Řidiči	těžce zraněno			3	1	
	lehce zraněno	4		2	3	
	bez zranění	2		2	13	1

Zdroj: <http://www.ibesip.cz/data/web/soubory/statistika/CR/2013/deti1.pdf>

V níže uvedeném grafu je zaznamenán počet zraněných osob a počet usmrcených osob mladších osmnácti let za rok 2013.

Zdroj: <http://www.ibesip.cz/data/web/soubory/statistika/CR/2013/deti1.pdf>

Na základě statistik lze usoudit, že společně s jinými faktory, jako jsou například bezpečnější komunikace či vozidla, má rostoucí tendence vzdělávat děti v rámci dopravní výchovy pozitivní vztah ke snižování počtu úmrtí dětí v dopravě.

2. Projekt dopravní výchovy

Pojem projekt je v dnešním školském systému velmi známý. Užívá se ve všech vzdělávacích oblastech. Dopravní výchova je průřezovým tématem, můžeme ji tedy zařadit do projektů konkrétních vzdělávacích oblastí nebo máme možnost vytvořit samostatný projekt vztahující se právě na dopravní výchovu a ten začlenit na prvním stupni základního vzdělávání do prvouky či vlastivědy.

Realizace projektu by tak měla naplnit jeho hlavní cíle. V případě dopravní výchovy se jedná o orientaci dětí v dopravním provozu, naučení se bezpečnému chování v dopravním prostředí a získání základních vědomostí a znalostí vztahujících se k dopravním předpisům.

Níže uvedený projekt je zpracovaný do deseti tematických celků, které by měly být rovnoměrně rozprostřeny do školního roku, tedy každý měsíc jeden. Každé ze zpracovaných témat má jinou časovou náročnost, která je odvislá od věku a znalostí skupiny dětí. Každé téma by také mělo být v průběhu konkrétního měsíce, i celého roku, zařazováno do všech vzdělávacích oblastí a získané informace a vědomosti by tak měly být znovu připomínány, opakovány a tím hlouběji ukládány do paměti dětí.

Časové vymezení není v projektu nutné. U každého tématu je uvedeno několik her, či pracovních postupů tak, aby je pedagog mohl volit dle svého uvážení.

Součástí každého okruhu je teoretická část, která má pedagogovi pomoci, aby pochopil konkrétní téma v souvislostech a ve většině případů i ukotvení v zákoně.

2.1. Dopravní výchova pro předškolní děti a žáky první třídy základní školy

2.1.1. ORIENTACE, BARVY, TVARY, OBRATNOST, POHOTOVOST, ROZVOJ SLUCHU, PŘEKONÁNÍ STRACHU Z NEZNÁMÉHO

CÍLE:

- poznávání a rozlišování základních barev a tvarů
- rozvoj obratnosti, pohotovosti, postřehu
- rozvoj samostatnosti a spolupráce
- základní orientace v prostoru
- rozvoj sluchového a zrakového vnímání
- rozvoj trpělivosti a schopnosti soustředit se
- rozvoj ohleduplnosti a prosociálního chování

ANOTACE:

Hlavní náplní dětí předškolního věku je hra. Cílem her zaměřených na rozvoj dovedností potřebných pro výchovu k dopravní kázni, je sociální učení, nápodoba, přijímání vzorů a společenských rolí. Žáci první třídy základních škol jsou věkem a psychickou úrovní blízko věku dětí předškolních, a proto je i u nich velmi vhodné využití hry jako výchovně-vzdělávacího prvku.

Hry je potřeba hrát tak, aby měly dopravně-výchovný význam. Dodržovat při nich bezpečné chování, spolupráci, toleranci a komunikaci, vypěstovat u dětí pozitivní vztah k sobě i ostatním.

OBSAH:

Pravidla her viz příloha B/1

- **Hry pro prostorové vztahy**

Vpřed a vzad

Kolik kroků smím ujit

Vpravo a vlevo

Dvě židle

- **Hry pro rozlišování tvarů a barev**
 Hledání barev
 Vidím něco, co vy nevidíte
 Barevná věž
 Úklid
- **Hry pro rozvoj obratnosti, pohotovosti a rychlosti**
 Hra na hlídače (mrkanou)
 Mířená
 Na židličky
 Ruce, pozor
- **Hry pro rozvoj sluchového vnímání**
 Dovést slepce domů
 Na královnu
 Ptáčku, jak zpíváš?

TEORETICKÉ ZNALOSTI:

Způsob orientace dítěte v přítomnosti a v prostoru – neomezuje se jen na činnost intelektu, je to především akt poznání, v němž se uplatňují myšlenkové operace jako diferenciaci, analýza, syntéza apod. Orientaci můžeme charakterizovat jako kognitivní složku adaptace na okamžitou situaci, v níž se vedle přítomného stavu jedince uplatňují i nálada, minulé zkušenosti i vztah k budoucnosti. U malých dětí nebo v mimořádných situacích se výrazně projevují emoce (jako příklad, lze uvést náhlé vyskytnutí míče či jiné hračky na frekventované vozovce). Emotivní pro dítě může být i samotná frekventovaná vozovka, troubení automobilů, cinkání tramvají, ostrá světla, siréna. Tyto situace mohou vyústit až ve stres, frustraci, mohou u dítěte vyvolat ztrátu orientace, ztrátu rovnováhy, zpomalené reakce. Emoce mohou u dětí ovlivnit chování i v jinak celkem přehledné a nenáročném dopravní situaci. (Límová, 2006, s. 16)

Rozvoj zrakových vjemů- rozlišení barev, tvarů, odhad vzdálenosti (u dítěte mnohem nepřesnější než u dospělého), odhad rychlosti, posouzení rychlosti a

vzdálenosti vozidla, vnímání změny velikosti prvku, orientace vpravo, vlevo, je u dětí pro správný odhad a chování v dopravní situaci nezbytné. Tvary a barvy jsou důležité především při rozpoznávání dopravních značek.

Obratnost a pohotovost – možnosti dítěte jsou zcela individuální, avšak závislé na schopnosti rozpoznat vzniklou situaci. To lze pouze na základě životních zkušeností a trvalém procvičování jak duševních, tak tělesných sil jedince. Impulzivnost je dětem vlastní a patří k jejich hře. V dopravní výchově však musí být usměrňována a hlavně podložena logickým, správným a naučeným chováním. Obratnost je zapotřebí pro bezpečně ovládané pohyby při řešení dopravní situace.

Rozvoj sluchových vjemů- schopnost lokalizovat zvuk je závislá na výcviku. Děti jsou schopny naslouchat různým zvukům, nejsou však schopny vyčlenit, které zvuky jsou v určité dopravní situaci podstatné. Rozpoznávání zvukových vjemů, které se vztahují ke konkrétní situaci, je důležité hlavně při řešení složitých dopravních situací jako například na velké a rušné křižovatce.

Překonání strachu z neznámého- nezdědka se stává, že dítě uprostřed přecházení vozovky zaváhá, dostane strach a začne se vracet ze středu přechodu zpět. Nebezpečné situace jsou mnohdy vyvolány právě projevem strachu. Proto je zapotřebí upevňovat zásady správného chování v dopravní situaci, aby strach byl potlačen a nahrazen zautomatizovaným chováním doprovázeným logickým vyhodnocením konkrétní situace.

2.1.2. PRAVIDLA SILNIČNÍHO PROVOZU, DOPRAVNÍ PROSTŘEDKY, ÚČASTNÍK SILNIČNÍHO PROVOZU

CÍLE:

- vědět kdo je účastník silničního provozu
- znát zodpovědnost a povinnosti účastníka silničního provozu
- vědět, jak se chovat v silničním provozu
- umět rozlišit dopravní prostředky

ANOTACE:

Každá výuka začíná osvojováním si jednoduchých znalostí. Nejinak tomu je i v tomto okruhu, kdy je zapotřebí seznámit děti se základními pojmy a naučit je chápat podstatu provozu na pozemních komunikacích. Vysvětlení základních pojmů a získání vědomostí v tomto směru, je dobrým základem pro pochopení pravidel správného chování. Jen když děti pochopí, že i jako chodci jsou součástí silničního provozu, budou schopny snáze vnímat povinnost dodržovat jistá dopravní pravidla.

OBSAH:

- seznámení s teorií
- vypracování pracovních listů. (viz příloha B/2)

TEORETICKÉ ZNALOSTI:

Pravidla v oblasti silničního provozu vymezují zejména tyto normy:

1. Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů
2. Vyhláška č. 30/2001 Sb., kterou se provádějí pravidla provozu na pozemních komunikacích a úprava a řízení provozu na pozemních komunikacích
3. Příloha č. 13 vyhlášky č. 341/2002 Sb., o schvalování technické způsobilosti a o technických podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, která stanoví technické požadavky na jízdní kola, potahová vozidla a ruční vozíky a další

Účastník silničního provozu je každý, kdo

- jde po chodníku nebo po vozovce;
- řídí motorové vozidlo: motocykl, osobní automobil, nákladní automobil, autobus apod.;
- řídí nemotorové vozidlo: jízdní kolo, povoz, apod.;
- jede po chodníku nebo po vozovce na kolečkových bruslích, na lyžích, na koloběžce apod.;

- vede po chodníku nebo po vozovce jízdní kolo, psa, sáně, táhne nebo tlačí vozík, kočárek apod.;
- jede ve vozidle jako spolujezdec nebo cestující;

Povinností každého účastníka silničního provozu je chovat se ohleduplně a ukázněně, aby nikoho a nic neohrožoval. Také se musí řídit pravidly provozu na pozemních komunikacích, pokyny policisty a osob oprávněných k řízení provozu. Musí se řídit světelnými, případně i doprovodnými akustickými signály, dopravními značkami a zařízeními.

Motorové vozidlo je vozidlo nekolejové, poháněné vlastním motorem.

Nemotorové vozidlo je vozidlo, které se pohybuje pomocí lidské nebo zvířecí síly.

Vozidlo hromadné dopravy osob je autobus, trolejbus nebo tramvaj.

2.1.3. CHODEC, CHŮZE PO CHODNÍKU, STEZCE PRO CHODCE

CÍLE:

- vědět, kdo je chodec
- znát povinnosti chodce na chodníku a stezce pro chodce
- rozeznat bezpečné chování na chodníku od nebezpečného
- získat dovednosti pro bezpečnou chůzi po chodníku, resp. stezce pro chodce
- znát dopravní značky vztahující se k chůzi po stezce pro chodce
- seznámit děti s dopravními značkami vztahujícími se ke konkrétnímu tématu

ANOTACE:

Každý účastník silničního provozu musí dodržovat určitá pravidla, aby sám sebe nevystavoval nebezpečí. O to více chodec, který je ze všech účastníků silničního provozu nejsnáze zranitelný. Ve městech a ve většině obcí jsou součástí infrastruktury chodníky či stezky pro chodce. Dítě, stejně tak i dospělý chodec musí znát a respektovat pravidla, která upravují chůzi po chodníku, potažmo po stezce pro chodce. Tento okruh má za úkol seznámit děti

s povinnostmi chodce a teorii ověřit v praxi na nejméně nebezpečném místě. Proto by součástí tohoto okruhu měla být i krátká procházka, případně nácvik ve třídě či na dopravním hřišti, a to tak, aby si děti zopakovaly a prohloubily získané vědomosti.

OBSAH:

- seznámení s teorií
- vypracování pracovních listů. (viz příloha B/3)
- praktická část – nácvik ve třídě, vycházka na chodníku či cyklostezce, dopravní hřiště

TEORETICKÉ ZNALOSTI:

Chodec je i osoba, která tlačí nebo táhne sánky, dětský kočárek nebo nějaký vozík. Může se pohybovat i na lyžích nebo kolečkových bruslích, vede kolo nebo motocykl, psa apod.

Chodec musí chodit především po chodníku nebo po stezce pro chodce. Na chodníku nesmí jezdit žádná motorová nebo nemotorová vozidla, pokud zákon nestanoví jinak. Výjimkou jsou například invalidé pohybující se za pomoci motorového vozíku pro invalidy. I cyklista je povinen na chodníku sesednout z kola a kolo vést. I tak smí chodník použít pouze tehdy, neohrozí-li chodce, jinak musí použít pravé krajnice či pravého okraje vozovky. Výjimkou je dítě do deseti let, které smí na jízdním kole použít chodník.

Osoba, která jede na lyžích, kolečkových bruslích nebo užívá obdobné sportovní vybavení, nesmí na chodníku chodce ohrozit.

Chodník je vyvýšené místo na okraji vozovky, které není označeno dopravní značkou. Zpravidla bývá vyvýšen a od vozovky oddělen obrubníkem.

Stezka pro chodce je označena dopravní značkou a je určena pouze pro chodce.

Chůze po chodníku má svá pravidla. Chodec chodí vždy po pravé straně chodníku. Na chodníku se chováme ohleduplně. Nesmíme překážet ostatním, ani je zbytečně zdržovat. Jestliže je chodník dostatečně široký, může jít vedle sebe i

více chodců. Jestliže neseme předmět, kterým bychom mohli ohrozit někoho na chodníku, užijeme pravého okraje vozovky.

Chodec by měl umět předvídat, a i když se pohybuje na chodníku, je zapotřebí dodržovat pravidla bezpečného chování.

Chodník není místo pro hru! Hrát si na něm není bezpečné.

Na chodníku nemáme na uších sluchátka, mohlo by to ohrozit naši bezpečnost, zejména při vstupu do vozovky.

Zábradlí, které je součástí chodníku není určeno pro hraní ani pro sezení. To by mohlo být velmi nebezpečné.

2.1.4. VOZOVKA, KRAJNICE, CHŮZE PO VOZOVCE, RESPEKTIVE PO KRAJNICI VOZOVKY

CÍLE:

- získat základní znalosti a dovednosti pro bezpečnou chůzi po vozovce nebo krajnici
- seznámit se s možností vzniku kolizní situace a naučit se ji řešit
- seznámit se s nutností použití pestrých barev a reflexních prvků
- upevnit povědomí o tom, že pozemní komunikace nejsou určeny pro hru

ANOTACE:

Od toho nejtělejšího věku by měly děti znát a umět rozlišovat základní pojmy, se kterými se budou nejen v dopravní výchově, ale hlavně v běžném životě neustále setkávat. Mezi ně patří především chodník, vozovka a krajnice. Snahou většiny obecních a městských úřadů je vybudovat v místě, kde se vyskytují chodci, chodník alespoň na jedné straně vozovky, a to právě z důvodu zvýšení bezpečnosti chodců. Ne vždy tomu tak je, a tak jsou všichni chodci vystaveni zvýšenému nebezpečí, které nastává právě při pohybu po vozovce či krajnici. Proto přikládáme tomuto okruhu velký význam a dbáme na správné návyky při chůzi po pozemních komunikacích. I v tomto případě je velmi důležitý praktický nácvik nejlépe přímo v reálných podmínkách.

OBSAH:

- seznámení s teorií
- vypracování pracovních listů (viz příloha B/4)
- praktická část – nácvik konkrétní situace nejlépe v terénu

TEORETICKÉ ZNALOSTI:

Vozovka je zpevněný povrch určený primárně pro jízdu vozidel. Vozovka je zpravidla rozčleněna na jízdní pruhy.

Krajnice je krajní část vozovky, která se skládá ze zpevněné a nezpevněné části a může být od vozovky oddělena vodící čarou. Není určena k jízdě motorových vozidel. V obci se místo krajnice obvykle vyskytuje chodník.

Chodec musí užívat především chodník nebo stezku pro chodce, kde není chodník nebo není schůdný, chodí se po levé krajnici, a kde není nebo je špatně schůdná krajnice vozovky, chodí se co nejbližší levému okraji vozovky.

Vozovka ani krajnice nejsou určeny ke hře a je zapotřebí vždy dbát zvýšené pozornosti při pohybu na pozemních komunikacích.

Levá strana vozovky se užívá proto, aby vozidlo, které se k nám přibližuje, přijíždělo zepředu, nikoli zezadu a chodec tak mohl včas reagovat.

Chodci smí jít mimo chodník nejvýše dva vedle sebe, a to pouze v případě, že je dobrá viditelnost. Jakmile je viditelnost zhoršená nebo v nebezpečných a nepřehledných úsecích, smí jít chodci pouze za sebou.

Při chůzi po krajnici nebo okraji vozovky, je zapotřebí dbát zvýšené opatrnosti a zcela na místě je požití reflexních prvků a pestrých (při snížené viditelnosti světlých) barev na oblečení. Nejúčinnějším prvkem je zejména reflexní vesta, použít však lze například i reflexní samonavíjecí pásy, reflexní šle a podobně.

Pokud procházíme nebezpečná nebo nepřehledná místa, musíme dbát zvýšené opatrnosti, stejně tak musíme věnovat zvýšenou pozornost všem

ostatním účastníku silničního provozu například vyhýbajícím se nebo předjíždějícím se vozidlům.

2.1.5. PŘECHOD PRO CHODCE, NADCHOD, PODCHOD, PŘECHÁZENÍ VOZOVKY BEZ PŘECHODU PRO CHODCE, PŘECHÁZENÍ VOZOVKY S PŘECHODEM PRO CHODCE, PŘECHÁZENÍ VOZOVKY S VÍCE PRUHY

CÍLE:

- získat dovednosti a znalosti správného postupu při přecházení vozovky
- naučit děti dodržovat a respektovat pravidla přecházení vozovky
- naučit děti vyhledat bezpečné místo pro přecházení
- upevnit v dětech správný postup při rozhlížení před přecházením vozovky
- upevnit v dětech povinnost dbát na svou vlastní bezpečnost, umět předvídat a řešit konkrétní situaci, umět odhadnout vzdálenost
- seznámit děti s dopravními značkami vztahujícími se ke konkrétnímu tématu

ANOTACE:

Pro přecházení vozovky je nezbytné přednostně volit místa, která jsou relativně bezpečná. Mezi ně patří podchod, nadchod nebo alespoň přechod se semaforem, případně přechod, který je označen dopravní značkou. Ne vždy mohou děti zvolit tato místa. Jsou obce, kde přechody pro chodce nejsou vůbec vyznačeny a děti tak jsou nuceny přecházet vozovku v jiných místech. Cílem tohoto okruhu je nejen naučit děti užívat prvotně podchody a nadchody, správně přecházet po přechodu pro chodce, ale především vyhledat a použít místo, které je pro přecházení vozovky tím nejlepším. Místo, ze kterého má nejen dítě, ale i řidič nejlepší rozhled. Nedílnou součástí je naučit děti mít správný odhad rychlosti přijíždějícího vozidla a předejít tak hrozbě, že dítě vstoupí do vozovky těsně před přijíždějící

vozidlo. Stejně jako v předchozích okruzích, je i v tomto neodmyslitelnou součástí praktický nácvik a to nejlépe v terénu.

OBSAH:

- seznámení s teorií
- vypracování pracovních listů (viz příloha B/5)
- praktická část – nácvik konkrétní situace nejlépe v terénu

TEORETICKÉ ZNALOSTI:

Přechod pro chodce je místo na vozovce, které je určené pro přecházení chodců. Je označené příslušnou vodorovnou dopravní značkou, v některých místech i svislou dopravní značkou. Přechod by měl být umístěn pouze na bezpečném místě, tedy tam, kde řidiči i chodci budou mít dostatečný rozhled. Na přechodu pro chodce se chodí vpravo.

Nadchod a podchod jsou pozemní stavby určené primárně k přechodu vozovky. Jestliže v místě, kde je nadchod nebo podchod, není přechod pro chodce, je chodec povinen užít k přechodu pozemní komunikace právě a výlučně nadchodu či podchodu. Obě tyto pozemní stavby jsou označeny patřičnou svislou dopravní značkou.

Je-li do vzdálenosti 50 metrů přechod pro chodce, nadchod nebo podchod, je chodec povinen přecházet jen na těchto místech.

Přechází se pouze na přehledných místech, kde je dobrý výhled na obě strany.

Před vstupem do vozovky, se musí chodec přesvědčit, jestli může vozovku bezpečně přejít a to tak, aby nehrozil sebe, ani jiného účastníka silničního provozu.

Chodec nesmí vstoupit do vozovky nebo na přechod pro chodce bezprostředně před blížícím se vozidlem. Musí správně odhadnout vzdálenost a rychlost vozidla a to tak, aby řidič nebyl nucen náhle změnit rychlost nebo směr jízdy.

V momentě, kdy chodec vstoupí do vozovky nebo na přechod pro chodce, musí co nejkratší a nejrychlejší cestou vozovku překonat a nesmí se na ní bezdůvodně zdržovat.

Vozovka se přechází kolmo a vždy se dodržuje pravidlo trojího rozhlédnutí před vstupem do vozovky, a to tak, že se poprvé chodec podívá doleva, poté doprava a znovu doleva a opětovná kontrola uprostřed přecházení pohledem doprava. Toto pravidlo samozřejmě platí na komunikacích, kde se jezdí vpravo. Setkání pohledů řidiče a chodce mají mnohdy větší význam než pravidla samotná.

Vozovka s více než dvěma pruhy bývá zpravidla v místě přechodu pro chodce zúžena nebo jsou směry rozděleny ostrůvkem. Při přecházení takovéto vozovky chodec dbá zvýšené opatrnosti a bere ohled na druhý pruh a možnost, že řidič vozidla jedoucího v druhém pruhu nerespektuje pravidla silničního provozu a nezastaví vozidlo před přechodem tak, jak je ze zákona povinen. Proto se před vstupem do druhého pruhu chodec raději zastaví a opětovně se rozhlédne, zdali mu je umožněno bezpečně přejít vozovku.

Chodec musí dát přednost tramvaji.

Chodec nesmí vstupovat do vozovky nebo na přechod pro chodce, jestliže přijíždějí vozidla s právem přednostní jízdy. Jestliže už je ve vozovce nebo na přechodu pro chodce, musí neprodleně uvolnit prostor tak, aby mohla tato vozidla bezpečně projet.

2.1.6. SEMAFOR, PŘECHÁZENÍ VOZOVKY S ŘÍZENÝMI SIGNÁLY, POLICISTA A POKYNY POLICISTY

CÍLE:

- seznámit děti se semaforem pro chodce a s pravidly přecházení pozemní komunikace na pokyny světelného signalizačního zařízení
- osvojit si pravidla, která je chodec povinen dodržovat při přecházení vozovky
- seznámit s pokyny policisty a povinností respektovat je

- seznámit děti s pojmem křižovatka a dopravními značkami vztahujícími se ke konkrétnímu tématu

ANOTACE:

Děti se s křižovatkou, případně se samostatným přechodem pro chodce řízeným signálním světelným zařízením dnes setkávají celkem pravidelně. Jde totiž o jeden ze způsobů, jak zvýšit bezpečnost chodce při přecházení vozovky. Proto je velmi důležité s dětmi procvičovat správnou a rychlou reakci na světelné signály. Děti musí znát a mít naučené povinnosti chodce při přecházení světelně řízené křižovatky a musí vědět, jak se správně zachovat v konkrétních situacích právě z důvodu, aby zbytečně nespěchaly nebo nezmatkovaly a tím následně nevznikla nebezpečná situace.

OBSAH:

- seznámení s teorií
- vypracování pracovních listů (viz příloha B/6)
- praktická část

TEORETICKÉ ZNALOSTI:

Semafor je světelně signalizační zařízení. Semafor pro chodce užívá dvou barev a to zelené jako signál jdi a červené jako signál stůj. Signály pro chodce se používají na přechodech pro chodce.

Na přechod pro chodce smí chodec vstoupit až v momentě, kdy se na semaforu rozsvítí zelené světlo. Chodec by se i přes tento signál měl před vstupem do vozovky rozhlédnout.

Jestliže se během přecházení na semaforu rozsvítí červené světlo, smí chodec dokončit přecházení k tomuto semaforu.

Jestliže na semaforu svítí červené světlo, nesmí chodec na přechod pro chodce vstoupit.

Některé přechody jsou přerušeny ostrůvkem, kde je umístěno světelné signalizační zařízení. Signál „jdi“ platí vždy jen pro daný úsek. Za ostrůvkem se již musíme řídit pokyny následujícího semaforu.

Tam kde jsou semaforey pro chodce vybaveny tlačítkem pro chodce, smí chodec takového tlačítka užít, do vozovky smí vstoupit až ve chvíli, kdy se rozsvítí povel „jdi“.

Řidiči odbočujících vozidel na řízené křižovatce nesmí ohrozit chodce, kteří přecházejí vozovku, na kterou odbočují.

Policista řídí provoz na pozemních komunikacích změnou postoje a pokyny paží. Pro zvýraznění pokynu zpravidla používá směrovku, kterou drží v pravé ruce.

Policista na křižovatce neřídí jen vozidla, jeho pokyny určují i to, kdy smí chodec vstoupit do vozovky.

Pokyny policisty pro chodce jsou jednoznačné:

- Policista stojí k vozidlům, která mají „volno“ bokem a má upaženo → chodci mohou přecházet vozovku před policistou nebo za jeho zády.
- Policista má pravou paži předpaženou a levou upaženou → chodci smí přecházet pouze za jeho zády.

2.1.7. KŘÍŽOVATKA, PŘECHÁZENÍ VOZOVKY NA KŘÍŽOVATCE NEŘÍZENÉ SVĚTELNÝM SIGNALIZAČNÍM ZAŘÍZENÍM, PŘECHÁZENÍ KRUHOVÉHO OBJEZDU

CÍLE:

- seznámit děti s riziky, která doprovází přecházení rušné křižovatky, která není řízena semaforey
- naučit děti předvídat nebezpečné situace
- prohloubit znalosti o přecházení vozovky a pravidlech, která musí chodec při přecházení vozovky dodržovat
- seznámit děti s pojmem kruhový objezd
- seznámit děti s dopravními značkami vztahujícími se ke konkrétnímu tématu

ANOTACE:

Přecházení vozovky jako takové je v každém ohledu situací, která nese svá rizika. Na křižovatce, kde jsou pokyny k přejití vozovky pevně stanoveny světelným signalizačním zařízením, mají děti tuto situaci zjednodušenou tím, že nemusí rozhodovat o tom, zda je právě v tuto chvíli vstup do vozovky bezpečný. Řídí se semaforem, který omezí i pohyb vozidel. Křižovatka, která nemá řízený provoz světelně signalizačním zařízením nebo policistou, klade na děti větší nároky. Musíme si uvědomit, že děti mají pohled na tutéž situaci zcela rozdílný než dospělý člověk. Jejich rozlišovací schopnosti jsou odlišné, a tak i jejich vyhodnocení situace a poté reakce bude zcela jiná. Smyslem tohoto okruhu je důrazné procvičování až do samotného osvojení si automatických návyků rozhlédnutí vlevo, vpravo a opět vpravo, rozhlížení se nejen před vstupem do vozovky, ale i během přecházení. Proto je velmi kladen důraz na praktický nácvik nejlépe v terénu.

OBSAH:

- seznámení s teorií
- vypracování pracovních listů (viz příloha B/7)
- praktická část

TEORETICKÉ ZNALOSTI:

Křižovatka je místo, kde se protínají nebo spojují pozemní komunikace. Křižovatkou smí chodec procházet pouze na označených místech vodorovnou nebo svislou dopravní značkou nebo kolmo k ose vozovky mimo vyznačený přechod. Křižovatkou se nesmí přecházet napříč.

Křižovatky mívají různé tvary, např. T, Y a může se zde protínat více než jen dvě pozemní komunikace.

Pro řízení křižovatky slouží rozdělení silnic na hlavní a vedlejší a pohyb vozidel se řídí pravidly silničního provozu. Pro chodce je velmi důležité uvědomit si, zda přechází hlavní nebo vedlejší silnici.

Řidič vozidla, které odbočuje vpravo nebo vlevo na jakékoli křižovatce, nesmí ohrozit chodce přecházející komunikaci, na kterou odbočuje.

Kruhový objezd je vlastně okružní křižovatka, která obvykle zvyšuje bezpečnost silničního provozu.

Přecházení v blízkosti křižovatky je pro chodce nebezpečnější než přecházení v křižovatce, kde je řidič mnohdy mnohem pozornější a jede nižší rychlostí.

Některé přechody v křižovatce nebo v okružní křižovatce jsou mezi pruhy rozděleny ostrůvky. Zde je nutné dbát zvýšené opatrnosti a uvědomit si, že zde platí jiné pravidlo pro rozhlížení a to pohled vždy do směru, odkud se přijíždějící vozidla blíží.

Chodec nemá nikdy přednost před tramvají.

2.1.8. JÍZDNÍ KOLO, CYKLISTA, JÍZDA NA KOLE

CÍLE:

- seznámit děti s povinnou výbavou jízdního kola
- seznámit děti s pravidly jízdy na jízdním kole
- seznámit děti s povinnostmi cyklisty

ANOTACE:

Děti se již od útlého věku učí jezdit na kole. Mnohdy není překvapením, když čtyřleté děti, jezdí na jízdním kole velmi zručně. Mnoho dospělých se rekreačně věnuje jízdě na kole, a tak chtějí, aby je jejich děti na těchto výletech doprovázely. Děti jsou tak vezeny v sedačkách na jízdním kole, v cyklovozíku nebo vedeny tažnou tyčí, která je ke kolu dospělého připevněna. V tomto případě však nejsou děti nuceny sledovat provoz na pozemních komunikacích, ani dodržovat pravidla provozu. Předškolní děti už však jezdí na kole v doprovodu rodičů samy, ale vzhledem ke skutečností, že dětská pozornost není stejná jako u dospělého, dítě se velmi snadno zahledí nebo nechá rozrušit jinými podmínkami, je zde riziko

pádu a zranění. Dítě nedodrží rovnou stopu jízdy, náhle může vybočit ze směru, nenaznačí změnu směru jízdy, objíždí překážku s malým odstupem.

OBSAH:

- seznámení s teorií
- vypracování pracovních listů (viz příloha B/8)

TEORETICKÉ ZNALOSTI:

Jízdní kolo je jednostopé vozidlo, které je poháněné lidskou silou, někdy i malým motorem a v dopravě slouží jako dopravní prostředek.

Minimální věk pro samotnou jízdu na kole je stanoven zákonem o provozu na pozemních komunikacích, kde je stanoveno, že dítě mladší 10 let smí na silnici, místní komunikaci a veřejně přístupné účelové komunikaci jet na jízdním kole jen pod dohledem osoby starší 15 let; to neplatí pro jízdu na chodníku, cyklistické stezce a v obytné pěší zóně.

Cyklista do 18 let věku je povinen při jízdě na jízdním kole užít cyklistickou přilbu schváleného typu a mít ji nasazenou a řádně připevněnou k hlavě.

Jízdní kolo musí být vybaveno zejména:

- dvěma na sobě nezávislými účinnými brzdami (jízdní kola pro děti předškolního věku vybavená volnoběhem s protišlapací brzdou nemusí být vybavena přední brzdou)
- zadní odrazku červené barvy, která může být v kombinaci se zadním červeným světlem (to je povinné v případě snížené viditelnosti)
- přední odrazkou bílé barvy, která může být v kombinaci s předním bílým světlem (to je povinné v případě snížené viditelnosti)
- odrazky oranžové barvy na obou stranách šlapátek (pedálů) a na paprscích předního nebo zadního kola nebo obou kol nejméně jednou boční odrazkou na každé straně kola

Doporučené vybavení z hlediska bezpečnosti:

- zvonek (slouží k varování, ke stažení pozornosti ostatních účastníků silničního provozu)
- kryt řetězu, který zajišťuje ochranu před zachycením oděvu do řetězu
- blatníky, které chrání obličej a oblečení na mokré vozovce

Jestliže je zřízena cyklostezka, je cyklista povinen ji užít. Musí na ní dodržovat pravidla silničního provozu jako na vozovce. Při kombinaci cyklostezky se stezkou pro chodce, musí užít jen té části, která je určena pro cyklisty a dbát zvýšené opatrnosti a pohybovat se na ní tak, aby neohrozil chodce.

Cyklista jezdí vždy při pravém okraji, nejsou-li tím ohrožování nebo omezování chodci, smí jet po pravé krajnici.

Znamení o změně směru jízdy dává cyklista upažením. Chce-li zastavit u okraje vozovky, musí dát znamení o změně směru jízdy, stejně tak při opětovném vyjždění na pozemní komunikaci. Znamení se dává jen před započítáním takového úkonu a to z důvodu bezpečnosti, aby v momentě vybočení měl cyklista obě ruce na řídicích.

Cyklista nesmí jet bez držení řídicích, držet se jiného vozidla, vést za jízdy jiné jízdní kolo, ruční vozík, psa nebo jiné zvíře a vozit předměty, které by znesnadňovaly řízení jízdního kola nebo ohrožovaly ostatní účastníky silničního provozu.

Při jízdě musí mít cyklista nohy na pedálech.

Na jednomístném jízdním kole smí jet pouze jeden cyklista, není dovoleno jet ve dvou, pokud není kolo vybaveno sedadlem pro přepravu dítěte a pevnými opěrkami pro nohy.

Cyklisté smějí jet pouze jednotlivě za sebou.

Zásady správného vyjždění od okraje vozovky:

- podívat se před sebe a ohlédnout se za sebe (vstojí vedle jízdního kola)
- dát přednost v jízdě vozidlům, která jedou stejným směrem a připravit se k nasednutí

- nasednout, dát znamení o změně směru jízdy a vyjet (ještě jednou se ohlédnout → jedno ohlédnutí může znamenat život)
- jet těsně u pravého okraje vozovky, dokud se jízda nestabilizuje
- po několika metrech se opětovně ohlédnout, potom, pokud cyklista někoho neomezí, přejet do mírné vzdálenosti od okraje vozovky

2.1.9. DÍTĚ JAKO SPOLUJEZDEC V AUTOMOBILU, CESTA AUTEM – VYSTUPUJEME A NASTUPUJEME, CESTUJEME PROSTŘEDKY HROMADNÉ DOPRAVY

CÍLE:

- seznámit děti s povinnostmi spolujezdce
- seznámit děti s bezpečným nastupováním a vystupováním z vozidla
- upevnit v dětech povinnost ohleduplnosti při cestování dopravními prostředky hromadné dopravy
- upevnit povinnost chovat se bezpečně na zastávce veřejné hromadné dopravy

ANOTACE:

Dnešní doba je přesycená dopravními prostředky. Většina dětí je do školky či školy vezena automobilem nebo cestují prostředky veřejné hromadné dopravy. Mnoho rodičů nedodrží pravidla poutání nejen sebe, ale ani dětí. Testy však mluví jednoznačně. Rozhodnutí mezi připoutáním se a jízdou bez pásů je mnohdy rozhodování mezi životem a smrtí. Pokud se nám podaří naučit děti, že mají být ve vozidle připoutány, bude to mít jistě pozitivní dopad i na rodiče. Stejně tak slušnost a ohleduplnost při cestování v prostředcích hromadné dopravy. Děti také musí znát, jak a kdy lze bezpečně z vozidla vystoupit nebo do něj nastoupit. Znalosti povinností spolujezdce nejen za jízdy jsou tak nedílnou součástí dopravní výchovy.

OBSAH:

- teoretická část
- vypracování pracovních listů (viz příloha B/9)

TEORETICKÉ ZNALOSTI:

Spolujezdec je povinen být za jízdy na sedadle připoután bezpečnostním pásem.

Spolujezdec nesmí ohrožovat nebo omezovat svým chováním řidiče v bezpečném ovládní vozidla a musí dbát pokynů řidiče, a to zejména při nastupování do vozidla a vystupování z něj.

Dítě menší než 150 centimetrů a jehož váha je nižší než 36 kilogramů může být přepravováno pouze za použití dětské autosedačky, která odpovídá jeho hmotnosti a tělesným rozměrům.

Za jízdy se nesmí spolujezdec odpoutat. Řidič pouze pokud couvá.

Přepravovaná osoba nesmí z vozidla vyhazovat žádné předměty.

Z vozidla vystupujeme až v momentě, kdy jsme přesvědčení, že tento úkon proběhne bezpečně. Lépe vystupovat vždy do krajnice než do vozovky.

Do vozovky vstupujeme až ve chvíli, kdy vozidlo zastaví.

Při jízdě v prostředku hromadné dopravy je povinností stojícího cestujícího se bezpečně držet, a chovat se ohleduplně vůči ostatním cestujícím. Nejdříve se z vozidla vystupuje, poté nastupuje.

Buďme k sobě ohleduplní a uvolněme místo k sezení starším, neobtěžujme ostatní hlukem, zavazadly apod.

2.1.10. PRVNÍ POMOC, ZÁCHRANNÉ SLOŽKY, TÍSŇOVÉ LINKY

CÍLE:

- naučit děti základům první pomoci
- seznámit děti se složkami záchranného systému
- naučit děti znát telefonní čísla tísňových linek
- vysvětlit dětem pravidla pro užití tísňové linky

ANOTACE:

Nejčastější příčinou pourazové mortality je nesprávné nebo žádné poskytnutí první pomoci. Abychom tomu předešli, je potřeba již od útlého věku seznamovat obyvatele alespoň s laickou první pomocí, tedy nejzákladnějšími postupy první pomoci. Tím můžeme předejít vzniku dalších následků při již vzniklém úrazu. Každý občan naší republiky má ze zákona povinnost poskytnout první pomoc v rozsahu, který odpovídá jeho schopnostem a možnostem. Výjimku tvoří pouze situace, kdy by mohl ohrozit vlastní zdraví nebo život. Neznalost první pomoci či obavy z nesprávného poskytnutí pomoci často vedou k odmítnutí této pomoci poskytnout, což může mít fatální následky. Proto je cílem tohoto okruhu naučit děti zachovat chladnou hlavu a pomoci zraněnému alespoň v rozsahu, kterého jsou schopny. Praktický nácvik je v tomto případě naprostou nutností.

OBSAH:

- teoretická část propojená s praktickou částí
- pracovní list (viz příloha B/10)

TEORETICKÉ ZNALOSTI:

Každý úkon první pomoci musí být účelný, cílevědomý, klidný a rozhodný.

Rychlost těchto úkonů má mnohdy velkou váhu, ale nikdy nesmí být ke škodě zraněného. Klidný přístup ke zraněnému má velký vliv na zraněnou osobu a je nedílnou součástí první pomoci.

Jako první fáze je nejdůležitější zajištění bezpečnosti poraněného, ale i jeho zachránce. (zabezpečení místa nehody, zastavení dopravy atd.) Tím předejdeme dalším případným zraněním (zabezpečení místa, zastavení dopravy,...)

Poté následuje základní vyšetření postiženého, kdy musíme co nejrychleji zjistit rozsah a závažnost zranění, zejména zda jsou zachovány

základní životní funkce. Vyšetření provádíme pohledem, poslechem a pohmatem.

Dbáme na zajištění základních životních potřeb, jako je dýchání (poslechem dechu) a srdeční činnost (pohmatem na krční tepně). Při poruše dýchání uvolníme cesty dýchací zakloněním hlavy a vytažením zapadlého jazyka či cizích předmětů. Při poruše srdeční frekvence zahájíme nepřímou masáž srdce, a to v levé části hrudního koše vzdálené na šíři dvou prstů od hrudní kosti. Resuscitace se zahajuje nepřímou masáží, třiceti stlačeními hrudního koše s frekvencí sto stlačení za minutu do hloubky čtyř až pěti centimetrů, poté se provedou dva vdechy. Resuscitaci provádíme do doby, než přijede zdravotnická záchranná služba.

K zastavení silného krvácení použijeme tlakový obvaz, případně prsty v ráně, výjimečně je možné použít na omezenou dobu zaškrcovadlo.

Po celou dobu se snažíme se zraněným navázat kontakt, mluvíme na něj a snažíme se ho udržet při vědomí.

Vyšetříme oblast, kde zranění udává obtíže, rychle provedeme celkové vyšetření v pořadí hlava-krk-páteř-hrudník-břicho-horní končetiny-dolní končetiny.

Zraněný může také projevovat známky šoku. Projevy budou slabě hmatný tep, zrychlené povrchní dýchání, bledost, malátnost, lepkavý pot, pocit žízně, netečnost, spavost. V takovém případě je zapotřebí uvést zraněného do protišokové polohy zvednutím dolních končetin, zajištění tepla (zakrytí dekou, bundou apod.), při pocitu žízně nepodávat pití, pouze svlažit rty, nepodávat žádné léky.

Pokud jsme v místě, kam může snadno dojet zdravotnická záchranná služba a nehrozí nebezpečí např. výbuchu, pacienta nikam nepřenesáme.

Otevřenou zlomeninu ošetříme přiložením sterilního čtverce a zavázáním obvazem. Klasickou zlomeninu nestahujeme.

Při zranění je nejdůležitější zajištění základních životních funkcí, zastavení krvácení a protišoková opatření. Ostatní ošetření přenecháme zdravotnické záchranné službě.

Zdravotnickou záchrannou službu voláme ihned po zjištění rozsahu zranění, pokud jsou na místě dva zachránci, voláme ihned a informace předáváme v průběhu vyšetření.

Mezi záchranné složky patří Policie, Zdravotnická záchranná služba a Hasiči. Všechny tyto složky jsou spojeny do jedné tísňové linky 112. Pokud však víme, která konkrétní záchranná složka je vhodná, voláme přímo ji. Policie linka 158, zdravotnická záchranná služba 155 a hasiči 150.

Zneužití tísňové linky je trestné.

Komunikace s operačním střediskem probíhá na začátku u všech linek stejně. Je zapotřebí sdělit své jméno a odkud volám, případně kam potřebuji přivolat pomoc. V případě zdravotnické záchranné služby se operační nadále vyptává na informace ke zraněnému, zároveň nám poskytuje rady, jak postupovat v případě laické první pomoci.

Závěr

Již od útlého věku by měly být děti vedeny k bezpečnému chování v silničním provozu. Základní pilíř vzdělání v oblasti dopravní výchovy tvoří rodina. Děti napodobují chování rodičů a tím získávají některé návyky tolik potřebné pro eliminaci rizikových situací.

Další pilíře pak vystaví mateřská a základní škola. Dokud dítě nemá vlastní logický úsudek, užívá zautomatizovaného chování. Jako základ prevence pak poslouží znalost základních pravidel, která je nutné při pohybu v silničním provozu znát a primárně dodržovat. Tato pravidla však nelze učit jako teorii. Dítě si chce hrát a nejvíce se mu do paměti zapíše vlastní zkušenost. Proto je zapotřebí situace ze silničního provozu imitovat a předložit dětem formou her a pracovních listů.

Smyslem práce bylo vytvořit projekt pro děti předškolního a mladšího školního věku, respektive pro první třídu. Projekt má snadno uvést teorii tolik potřebnou pro prevenci dětských úrazů v dopravě do praxe, za pomoci několika pracovních listů. Cílem bylo také usnadnit učitelům orientaci v dopravních předpisech a upřesnit rozsah informací, které mají dětem poskytnout v rámci dopravní výchovy.

Použitá literatura a prameny:

JEŘÁBEK, Jaroslav. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005, 126, 92 s. ISBN 80-870-0002-1.

LÍMOVÁ, Lucie. *Teorie dopravní výchovy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006, 82 s. ISBN 80-246-1157-0.

PAUSEWANG, Elfriede. *130 didaktických her: pro skupiny dětí od 3 do 8 let*. Vyd. 2. Překlad Zdena Lomová. Praha: Portál, 1994, 123 s. ISBN 80-852-8249-6.

PAUSEWANG, Elfriede. *150 her k utváření osobnosti: pro děti od 3 do 8 let*. 2. vyd. Praha: Portál, 1994, 117 s. ISBN 80-852-8250-X.

POSPÍŠILOVÁ, Zuzana. *Hravá autoškola*. Vyd. 1. Ilustrace Eva Rémišová. Praha: Grada, 2012, 72 s. ISBN 978-80-247-4258-8.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání: s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2004, 48 s. ISBN 80-870-0000-5.

STOJAN, Mojmir. *Dopravní výchova: pro učitele 1. stupně ZŠ*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 224 s. ISBN 978-802-1042-513.

ŠTIKAR, Jiří, Jana ŠMOLÍKOVÁ a Jiří HOSKOVEC. *Psychologie v dopravě*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003, 275 s. Učební texty (Univerzita Karlova. Filozofická fakulta). ISBN 80-246-0606-2.

VOSKOVÁ, Lenka, Jiří HAVEL. *KLUCI POZOR ČERVENÁ!*. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1987. ISBN 14-447-87.

VOTRUBA, Josef. BESIP. *POLICIE a dopravní výchova dětí: Metodická příručka*. 1. vyd. Praha: Foertuna, 1994, 82 s. ISBN 80-7168-232-2.

<http://www.ibesip.cz/>

<http://www.policie.cz/>

<http://www.zachranny-kruh.cz>

BESIP, Ministerstvo dopravy. Děti: Základní statistické ukazatele ve formě komentovaných grafů. In: [online]. [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://www.ibesip.cz/data/web/soubory/statistika/CR/2013/deti1.pdf>

ČESKO. Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. In: 001. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/2-1969-sb-o-zrizeni-ministerstev-a-jinych-ustrednich-organu-statni-spravy-ceske-republiky/>

ČESKO. Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů. In: 098. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/361-2000-sb-o-provozu-na-pozemnich-komunikacich/>

Dopravní výchova v zahraničí. In: [online]. [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://www.dopravnialarm.cz/media/file/dopravni-vychova-v-zahranici.pdf>

Pravidla pro účastníky silničního provozu. [online]. [cit. 2014-05-10]. Dostupné z: <http://skolakov3a.sweb.cz/PRVOUKA/chodecacyklista/bezpecnedoskoly.htm>

PROVALILOVÁ, Iva. *ZAŘAZENÍ DO DOPRAVNÍ VÝCHOVY DO PŘEDMĚTU*

[online]. 2009 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z:

<http://www.dopravnialarm.cz/media/file/zs1-zarazeni-dopravni-vychovy-do-predmetu.pdf>

Seznam příloh:

Příloha A

Tabulka 1 INSTITUTE ZAPOJENÉ DO PROBLEMATIKY BEZPEČNOSTI DĚTÍ
V SILNIČNÍM PROVOZU V ZAHRANIČÍ

Tabulka 2 OBSAH PLÁNŮ ZVÝŠENÍ BEZPEČNOSTI Z HLEDISKA OKRUHŮ
INTERVENENCE

Tabulka 3 PŘEHLED INICIATIV V OBLASTI BEZPEČNOSTI SILNIČNÍHO
PROVOZU DĚTÍ V ZAHRANIČÍ

Příloha B

Příloha 1 PRAVIDLA HER

Příloha 2 PRACOVNÍ LIST 1

Příloha 3 PRACOVNÍ LIST 2

Příloha 4 PRACOVNÍ LIST 3

Příloha 5 PRACOVNÍ LIST 4

Příloha 6 PRACOVNÍ LIST 5

Příloha 7 PRACOVNÍ LIST 6

Příloha 8 PRACOVNÍ LIST 7

Příloha 9 PRACOVNÍ LIST 8

Příloha 10 PRACOVNÍ LIST 9

Příloha C

Fotografie ze závěrečného dne dopravní výchovy na MŠ a ZŠ Čisovice

Přílohy

Příloha A

Tabulka 1 (strana 23)

INSTITUCE ZAPOJENÉ DO PROBLEMATIKY BEZPEČNOSTI DĚTÍ V SILNIČNÍM PROVOZU V ZAHRANIČÍ

Stát	Nehodová míra dětí do 14 let	Policie	Školy	Místní Orgány	Zdravotnictví	Charita	Nevládní organizace
Švédsko	1,58	-----	ANO	ANO	ANO	-----	ANO
Velká Británie	1,86	ANO	ANO	ANO	-----	ANO	ANO
Norsko	2,08	ANO	ANO	ANO	-----	-----	ANO
Nizozemí	2,20	-----	ANO	ANO	ANO	-----	ANO
SRN	2,34	ANO	ANO	ANO	ANO	-----	ANO
Maďarsko	2,60	ANO	-----	-----	-----	-----	-----
Finsko	2,76	ANO	ANO	ANO	-----	-----	-----
Švýcarsko	2,81	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Austrálie	2,90	-----	ANO	ANO	-----	-----	-----
Kanada	2,98	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Island	2,98	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Španělsko	3,11	ANO	ANO	ANO	-----	-----	-----
Dánsko	3,22	-----	ANO	ANO	-----	-----	-----
Francie	3,40	ANO	ANO	ANO	ANO	-----	-----
Polsko	4,29	ANO	ANO	ANO	-----	-----	ANO
USA	4,40	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Nový Zéland	4,78	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Turecko	5,40	ANO	ANO	ANO	-----	-----	-----
Jižní Korea	7,47	ANO	ANO	ANO	-----	-----	ANO
Česká Republika	2,90	ANO	ANO	ANO	ANO	-----	ANO

Informace použity z <<http://www.dopravnialarm.cz/media/file/dopravni-vychova-v-zahranici.pdf>>

Tabulka 2 (strana 23)

OBSAH PLÁNŮ ZVÝŠENÍ BEZPEČNOSTI Z HLEDISKA OKRUHŮ INTERVENCE

Stát	Opatření ke snížení rychlosti	Infrastruktura např. cyklistické stezky, přechody pro chodce	Nižší rychlostní limity v obytných zónách	Výchova	Praktický výcvik	Bezpečnostní vybavení (přilby, zádržné systémy)
Švédsko	ANO	ANO	ANO	NE	NE	NE
Velká Británie	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Norsko	ANO	ANO	ANO	NE	ANO	ANO
Nizozemí			Žádný plán			
SRN	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Maďarsko			Žádný plán			
Finsko	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Švýcarsko			Žádný plán			
Španělsko	ANO	ANO	NE	ANO	ANO	NE
Francie	ANO	ANO	ANO	ANO	NE	NE
Polsko			Žádný plán			
Česká republika	ANO	ANO	NE	ANO	NE	NE

Informace použity z <<http://www.dopravnialarm.cz/media/file/dopravni-vychova-v-zahranici.pdf>>

Tabulka 3 (strana 23)

PŘEHLED INICIATIV V OBLASTI BEZPEČNOSTI SILNIČNÍHO PROVOZU
DĚTÍ V ZAHRANIČÍ

Stát	Název iniciativy	Popis
Kanada	Be Bright-Think Right	Projekt zaměřený na bezpečnost při jízdě, vystupování a nastupování do školních autobusů, včetně bezpečného přecházení komunikací u zastávek a bezpečné chůze na ně. Společný projekt kanadské vlády, kanadských skautů a Královské jízdni policie.
	Walk the Talk	Projekt bezpečné chůze z a do školy pro děti a rodiče. Upozornění na základní nebezpečí související s pohybem dětí v silničním provozu. Materiály pro děti a rodiče.
Finsko	Secure Child School Route	Projekt založený na mapování cesty do školy dětmi s cílem identifikovat nebezpečná místa. Celonárodní projekt nevládní organizace Lukennetuva
Nový Zéland	Safe Routes to School	Mapování rizikových míst v okolí školy dětmi. Projekt aplikován v rizikových komunitách.
Norsko	Safe Routes to School Investment Programme	Investiční program pro municipality s cílem odstranit potenciální riziková místa v okolí škol. Investice formou grantů.
Nizozemí	Bez názvu	Iniciativy municipalit provádějící vyznačení bezpečných cest do školy formou barevného odlišení chodníků.
USA	Walk to School – Walk Your Child to School	Federální program Ministerstva dopravy a nevládních iniciativ s cílem eliminovat potenciální riziková místa v okolí škol.

Informace použity z <<http://www.dopravnialarm.cz/media/file/dopravni-vychova-v-zahranici.pdf>>

Příloha B

Příloha 1(strana 35)

PRAVIDLA HER:

Vpřed a vzad

Cíl: prostorová orientace, soustředění

Pomůcky: CD přehrávač

Pravidla: Děti pochodují při písničce dokola. Najednou zavoláme: „Vzad!“ nebo dvakrát tleskneme do dlaní. Děti musí rychle zareagovat a pochodovat dozadu. Když zavoláme: „Vpřed!“ nebo tleskneme jednou, pochodují děti zase dopředu. Směr se musí měnit často, ale v nepravidelných intervalech.

Obměna: Děti stojí na čáře a sledují pedagoga. Ten zadává postupně povely vpřed, a vzad, na něž děti reagují skokem v uvedený směr. Jakmile některé z dětí udělá chybu a skočí špatným směrem, opouští řadu. Kdo zůstane poslední, stává se vítězem. Pedagog také nemusí povely dávat zadávat hlasem, ale například zdvižením barevné karty nebo směrovou šipkou. Později lze využít i dopravní značky.

Kolik kroků smím ujít?

Cíl: rozdíl ve velikostech, prostorová orientace, číslovky

Pravidla: Děti stojí v řadě. Jedno z nich vede hru a stoupne si do vzdálenosti šesti až osmi metrů proti nim. První dítě v řadě se ptá: „Kolik kroků smím ujít?“, vedoucí odpoví počet kroků, následuje otázka, zda velké či malé kroky a nakonec otázka zda vpřed nebo vzad. První kroky musí vždy směřovat dopředu. Dotazující dítě vykoná povel a ostatní ho kontrolují. Jestliže byla některá z otázek vynechána, dítě nepostupuje. Poté se ptá druhé dítě v řadě na totéž atd. Kdo dojde k vedoucímu dítěti první, vyhrává a vede další kolo hry. Při této hře se musí dbát na spravedlnost

Obměna: Vedoucímu dítěti se zavážou oči. Pak je spravedlnost zcela zaručena, protože si nemůže pamatovat, jak dalece jsou jeho hráči postoupeni.

Vpravo a vlevo

Cíl: prostorová orientace, rozlišení pravé a levé strany

Pravidla: Děti stojí v zástupu a pedagog dává dětem povely vpravo nebo vlevo. Ty mají za úkol na daný povel zareagovat vyskočením na konkrétní stranu. Tempo postupně zrychlujeme. Kdo se splete, vypadává.

Obměna: Děti zvedají dle pokynů horní nebo dolní končetiny. Kdo udělá chybu, vypadává. Pro ztížení postavíme děti do kruhu. Ty pak mohou vnímat zrcadlově splněné pokyny spoluhráčů a sami tak vykonat povel špatně.

Dvě židle

Cíl: Prostorové vztahy, cvičení pozornosti

Pomůcky: židle

Pravidla: Postavíme dvě židle kousek od sebe. Mezi ně si stoupne dospělý, před něj dvě děti a ty mají za úkol plnit povely. Například postavit se na židli, položit na židli levou ruku, strčit pravou nohu pod židli apod. Kdo udělá chybu, prohrál.

Obměna: Povely mohou být ukládány v návaznosti na sebe, takže děti mají za úkol setrvat v konkrétním postoji do té doby, než bude změněn. Například budou pravou rukou stále držet levou přední nohu židle, dokud pro pravou ruku nedostanou jiný povel. Hra se dá hrát i ve větším počtu dětí.

Hledání barev a tvarů

Cíl: poznávání barev a tvarů

Pomůcky: obrázky dopravních značek

Pravidla: Jedno z dětí vysloví jednu barvu nebo tvar a všechny děti mají za úkol jej co nejrychleji vyhledat a dotknout se ho. Kdo zůstává jako poslední, volí novou barvu nebo tvar.

Obměna: Po místnosti se mohou rozmístit obrázky dopravních značek a děti tak hledají dopravní značku.

Vidím něco, co vy nevidíte

Cíl: rozeznávání barev, pozorování, orientace v prostoru

Pravidla: Dospělý nebo některé z dětí si vymyslí pro ostatní nějaký dobře viditelný předmět, a řekne: „Vidím něco, co vy nevidíte, a je to červené.“ Děti se spolu domluví na otázce a zeptají se na konkrétní předmět, který vidí v místnosti a odpovídá barvě. Pokud neuhodnou, je jim znovu napověděno a to tvarem nebo velikostí předmětu. Hra končí, když je předmět správně odhalen.

Obměna: Děti mohou utvořit týmy, které proti sobě hrají.

Barevná věž

Cíl: znalost barev

Pomůcky: barevné kostky, tvary, tabulka barev/tvarů, hrací kostka s barvami/tvary

Pravidla: Uprostřed stolu je krabice s barevnými kostkami. Tabulka barev, která určuje pořadí barev je umístěna tak, aby ji všechny děti dobře viděly. Každé dítě staví svou barevnou věž a to v pořadí, které je uvedeno na tabulce s barvami. Hráč hodí kostku, a když mu padne barva, vybere konkrétní barevnou kostku z krabice a postaví ji na stůl.

Hraje další hráč, který si také vybere kostku odpovídající barvě, kterou hodil. Když se dostane na řadu hráč, který už jednu kostku má, musí dodržet správné pořadí barev tak, jak je uvedeno na tabulce s barvami. Pokud nehodí následující barvu, hraje další hráč, pokud hodí správnou barvu, vezme si pět kostku z krabice a postaví ji na první kostku. Vyhrává ten, kdo první poskládá komín z po sobě jdoucích barev tak, jak je uvedeno na tabulce.

Obměna: Místo barev lze zvolit i tvary, kdy je hráči skládají za sebe do řady.

Úklid

Cíl: rozeznávání barev a tvarů

Pomůcky: barevné předměty, různé tvary, obrázky dopravních značek

Pravidla: Do velké krabice umístíme několik předmětů, z nichž jsou skupiny, které mají stejnou barvu nebo tvar. Každé dítě dostane za úkol vybrat konkrétní barvu nebo tvar. Děti postupují společně a každý „uklízí“ svou skupinu předmětů.

Obměna: Děti mohou vybírat nejen konkrétní barvu či tvar, ale také možnou kombinaci, například žluté kolečko. Pro těžší zadání můžeme vložit předměty i v různých velikostech a pak mají děti za úkol najít například malé žluté kolečko. Vybírat mohou i z obrázků dopravních značek, například značky ve tvaru trojúhelníku apod. Když už děti znají význam dopravních značek (zákazová, příkazová apod.), necháme je vybírat značky podle něj.

Hra na hlídače

Cíl: zvýšení pozornosti, postřehu a soustředění, zdokonalit rychlou reakci

Pravidla: Děti vytvoří dvojice a postaví se do kruhu. Jedno z dětí zůstane stát, druhé si před něj dřepne. Jedno z dětí stojí samo. Stojící ve dvojici skloní hlavu a dívá se na záda dítěte před sebou. Dřepící dítě má za úkol sledovat pohled samotného hráče. Samostatně

stojící dítě mrká na některé z dětí v dřepu, to má za úkol po vyslání signálu co nejrychleji vyskočit od stojícího, který ho „hlídá“ a má za úkol při jakémkoli pohybu hráče před sebou zadržet plácnutím do zad. Pokud hráče chytí, musí se vrátit na své místo, pokud ne, jde k samotnému hráči a mění si s ním místo.

Mířená

Cíl: rozvoj postřehu, orientace stran

Pomůcky: několik míčů

Pravidla: Děti se postaví nebo posadí do kruhu. Jednomu z nich se dá do rukou balon a ten má za úkol jej hodit dalšímu. Ten, kdo míč nechytí, vypadává. Pedagog po chvíli mění směr povel: „Vlevo!“ nebo „Vpravo!“.

Obměna: Do hry můžeme zapojit více míčů, i různých velikostí, či váhy.

Na židličky

Cíl: rozvoj pohybu, obratnosti postřehu i sluchového vnímání

Pomůcky: židle nebo obruče, CD přehrávač nebo bubínek

Pravidla: Do kruhu postavíme židle nebo položíme obruče v počtu o jeden menší, než je počet dětí. Na hudbu či bubínek děti chodí do kruhu. Jakmile se zastaví hudba, mají děti za úkol se okamžitě usadit na židli nebo vskočit do obruče. Ten, kdo to nestihne, vypadává a jedna ze židlí či obručí se odsouvá. Pokračuje se tak dlouho, dokud nezůstane pouze jeden hráč, který je vítězem.

Ruce, POZOR!

Cíl: zvyšování pozornosti, soustředění, postřehu a pohotovosti, orientace stran

Pravidla: Děti sedí kolem stolu a ruce mají na kolenou. Když zavoláme: „Ruce pozor!“, položí děti na stůl pěsti s palci nahoru. Když zavoláme „Ruce spěte!“, položí děti ruce dlaněmi na stůl. Když zavoláme „Ruce pryč!“, vrátí děti ruce dlaněmi na kolena. Nejdříve příkazy střídáme pomalu, potom stále rychleji a rychleji a nepravdělně.

Obměna: Příkazy dáváme pro každou ruku zvlášť. Střídáme příkazy pro jednu a pro obě ruce. Pro ztišení můžeme místo slovního pokynu strany zvolit například zdvižení barevného praporku nebo karty a to klidně i s obrázkem dopravní značky.

Dovést slepce domů

Cíl: orientace v prostoru, rozvoj sluchového vnímání, rozlišení stran

Pomůcky: šátek a různé předměty (židličky apod.) k rozmístění po třídě

Pravidla: Jedno z dětí bude slepec. Zavážeme mu oči. Společně s ostatními dětmi rozmístíme v místnosti překážky a vybereme slepci navigátora, který bude mít za úkol, jen vydáváním libovolného zvuku, dovést slepce do cíle a to tak, aby dítě se zavázanýma očima nenarazilo do žádné z rozmístěných překážek. Přitom se nesmí slepce dotýkat ani na něj mluvit.

Obměna: Navigátor může mluvit, ale nesmí se dotýkat nebo nesmí ani vydávat zvuky, ani mluvit, jen poklepávat slepci na rameno.

Na královnu

Cíl: rozvoj pohybových dovedností, rozvoj sluchového vnímání

Pomůcky: šátek

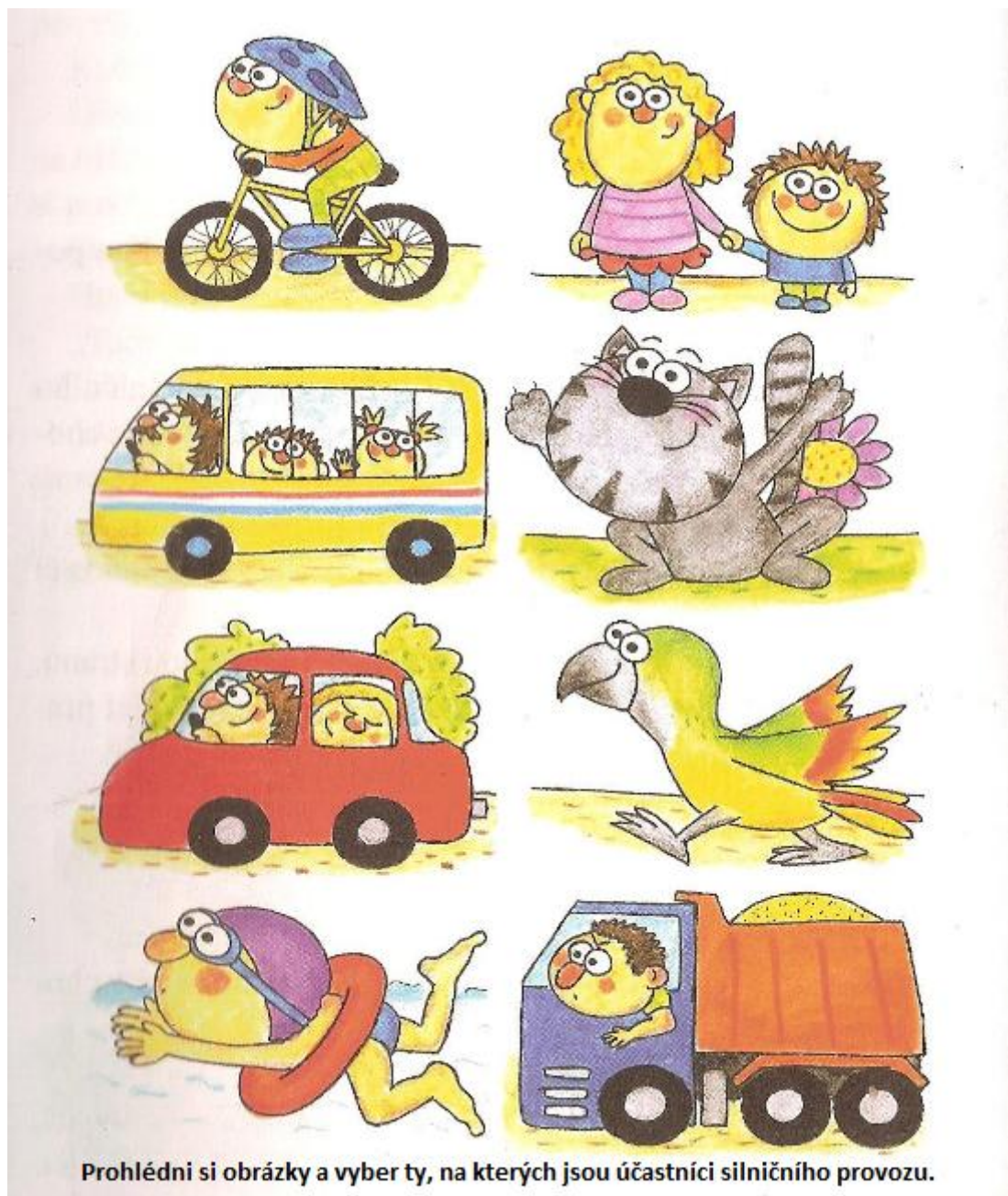
Pravidla: Vybereme jedno dítě, které posadíme doprostřed místnosti. Ostatní děti umístíme do řady na jednu stranu místnosti, a zadáme jim úkol, aby na náš povel konkrétní dítě v co největší tichosti přešlo na druhou stranu místnosti. Dítě se zavázanýma očima má za úkol označit místo, kde se právě přemísťující se dítě nachází. Pokud ho označí správně, musí se hráč vrátit zpět na začátek.

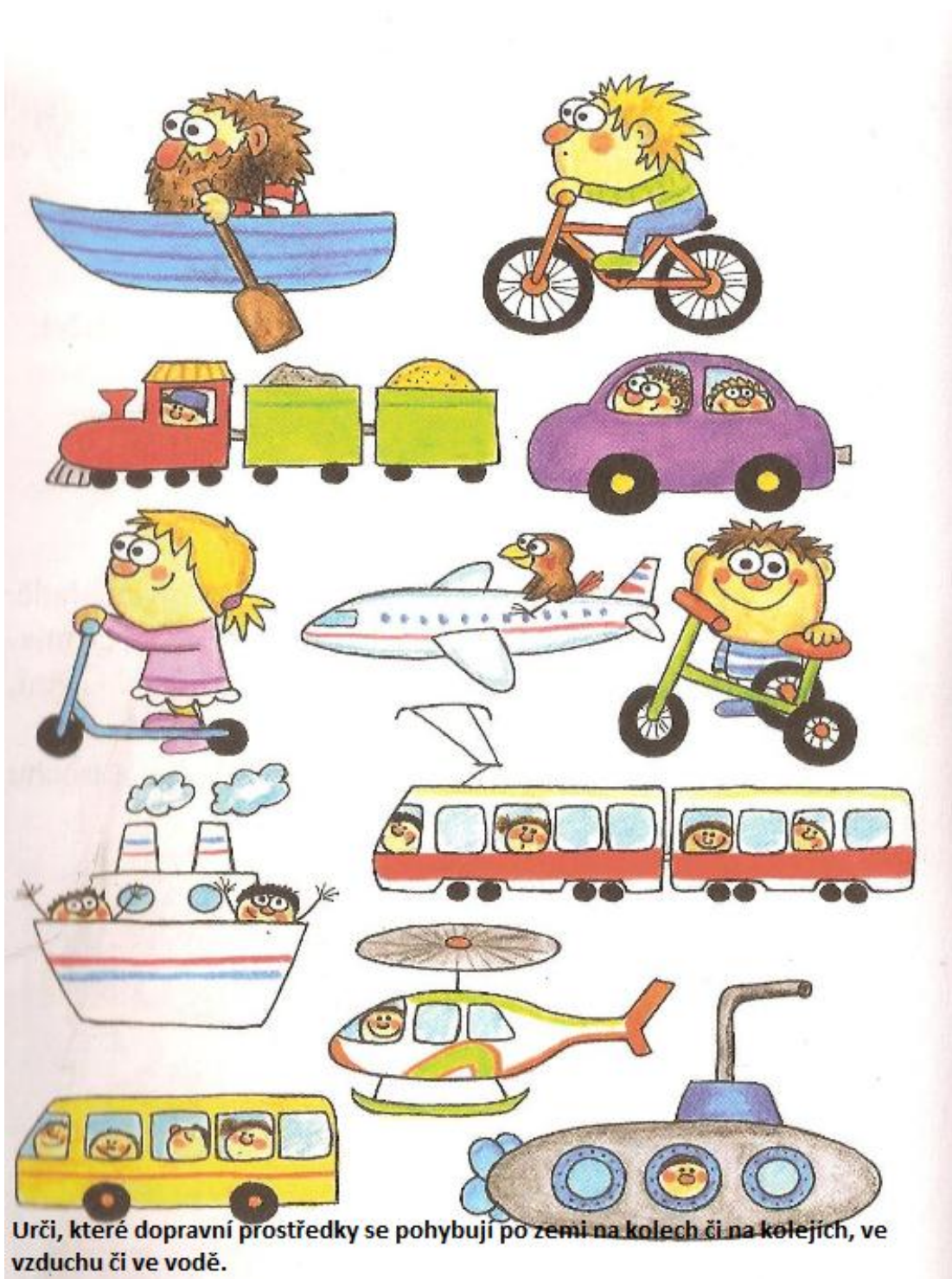
Ptáčku, jak zpíváš?

Cíl: rozvoj rozpoznávacích znalostí a rozvoj sluchového vnímání

Pravidla hry: Jedno z dětí se posadí na židli zády k ostatním. Pedagog vybere jedno z dětí, to má za úkol postavit se za dítě na židli a změněným hlasem říct: „Já jsem ptáček zpěvák.“ Dítě sedící zády má za úkol rozpoznat, který z kamarádů to je. V případě, že uhodne, usedne na židli ten, kdo uhodl a ten druhý jde mezi ostatní děti.

PRACOVNÍ LIST 1

Urči, které dopravní prostředky se pohybují po zemi na kolech či na kolejích, ve vzduchu či ve vodě.

Obrázky použity z:

POSPÍŠILOVÁ, Zuzana. *Hravá autoškola*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, ISBN 978-80-247-4258-8.

Příloha 3 (strana39)

PRACOVNÍ LIST 2

Dopravní značky, které musí chodec znát.

ZÁKAZ VSTUPU

STEZKA PRO CHODCE

POZOR CHODCI

Kdo je chodec? Vyber kdo je chodec a vybarvi jej. Víš, kde se smí ostatní účastníci silničního provozu, kteří jsou na obrázku, pohybovat?.

Víš co znamenají tyto dopravní značky? Umiš je správně vybarvit?

Obrázky použity z:

<http://autoskola-petit.webz.cz/html/znacky.htm>

<http://www.datakabinet.cz/cs/Vyukove-materialy-a-data/Clovek-a-zdravi/Pracovni-listy-ZNACKY/Steзка-pro-chodce.html>

PRACOVNÍ LIST 3

Víš jak se máš správně pohybovat po vozovce? Prohlédni si obrázek a popiš, co školák dělá. Řekni, co na vozovce dělat nesmí.

Tam, kde je chodník, musí jej chodec použít.

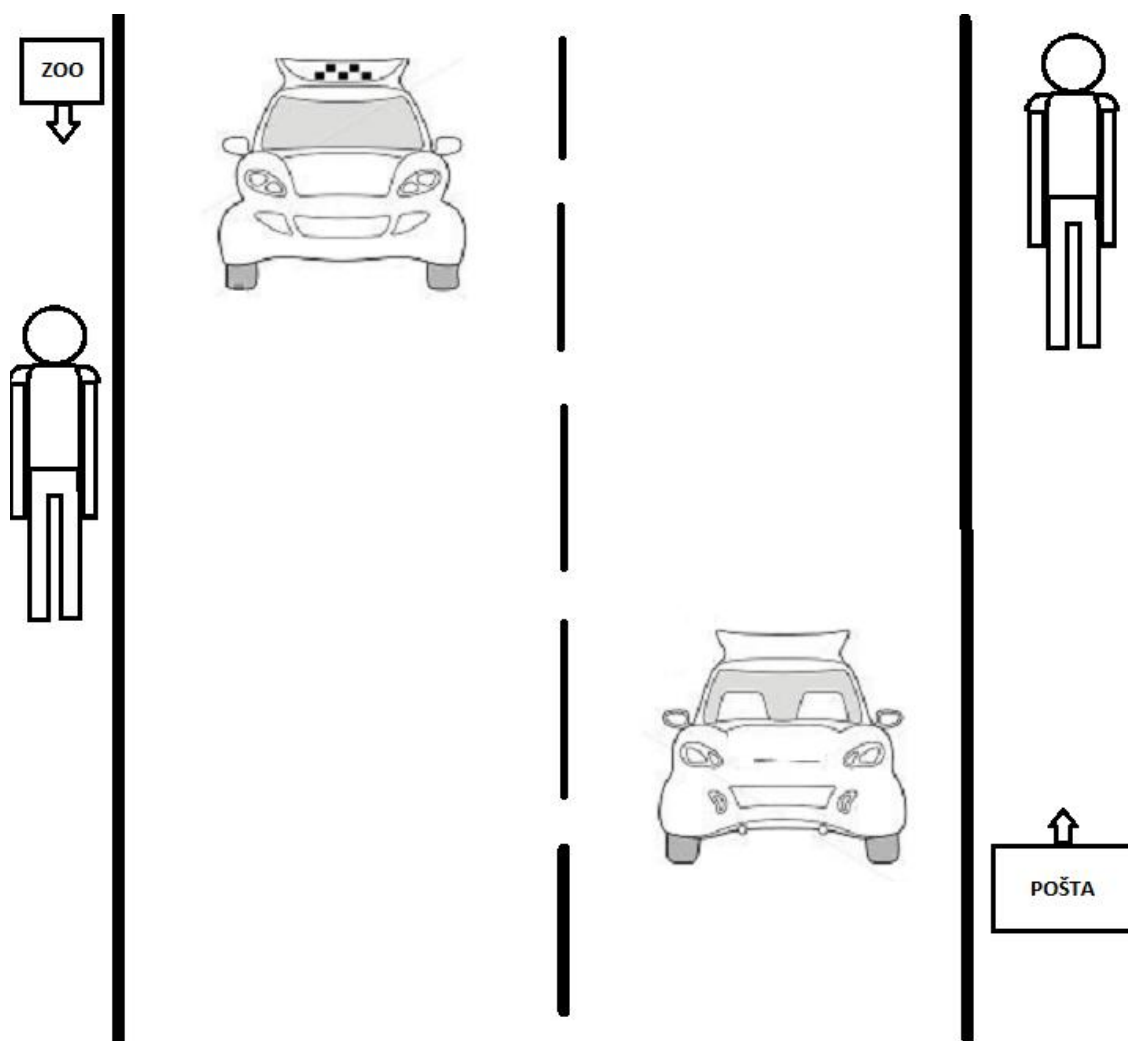
Po chodníku chodíme vpravo.

Tam, kde **chodník není**, chodí chodci **při levém okraji vozovky**.

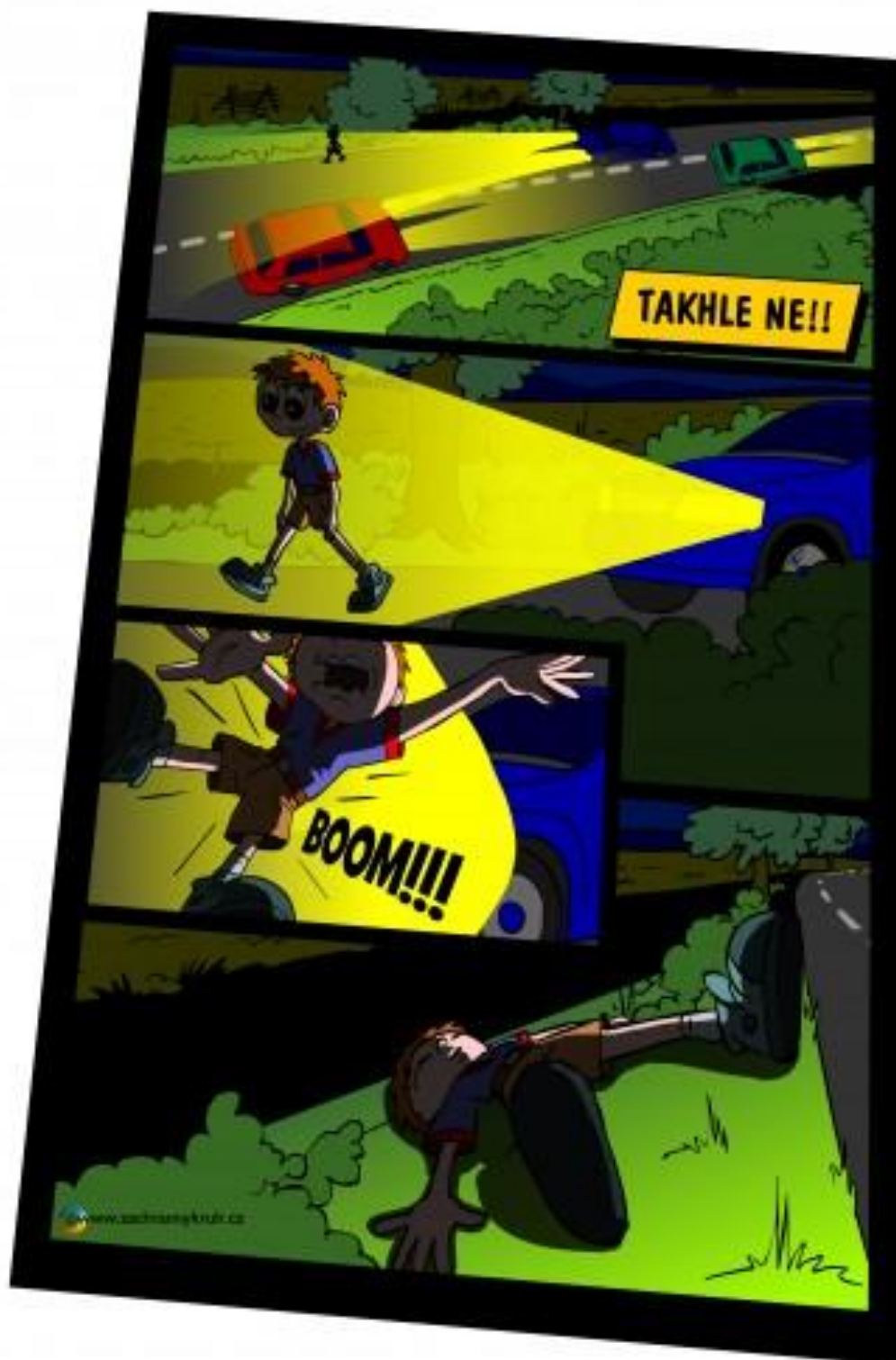
Vidí tak protijedoucí vozidlo.

Šipky vyznačují, kam auta jedou. Vybarvi červeně šipku ZOO a vozidlo, které jede tím směrem. Vybarvi modře šipku POŠTA a vozidlo, které jede tím směrem. Po krajnici vozovky jdou správně dva chodci. Vybarvi modře chodce, který jde na poštu a červeně chodce, který jde do ZOO. Kterému chodci vidíš do obličeje? Nakresli mu oči, nos a ústa.

Oblékni maminku a školáka tak, aby byli na silnici dobře vidět i na velkou vzdálenost nebo při snížené viditelnosti. Nezapomeň na reflexní prvky, které jsou pro chodce důležité.

Víš, co kluk udělal špatně?

Obrázky použity z:

<http://skolakov3a.sweb.cz/PRVOUKA/chodecacyklista/bezpecnedoskoly.htm>

http://www.onlineomalovanky.cz/omalov%C3%A1nka-caillou-chod%C3%AD-do-%C5%A1koly-s-jehobatoh-a-jej%C3%AD-matka-za-ruku_3040.html

<http://www.zachranny-kruh.cz/clipartove-galerie.html>

Příloha 5 (strana 41

PRACOVNÍ LIST 4

Dopravní značky, které musí chodec znát.

PŘECHOD PRO CHODCE

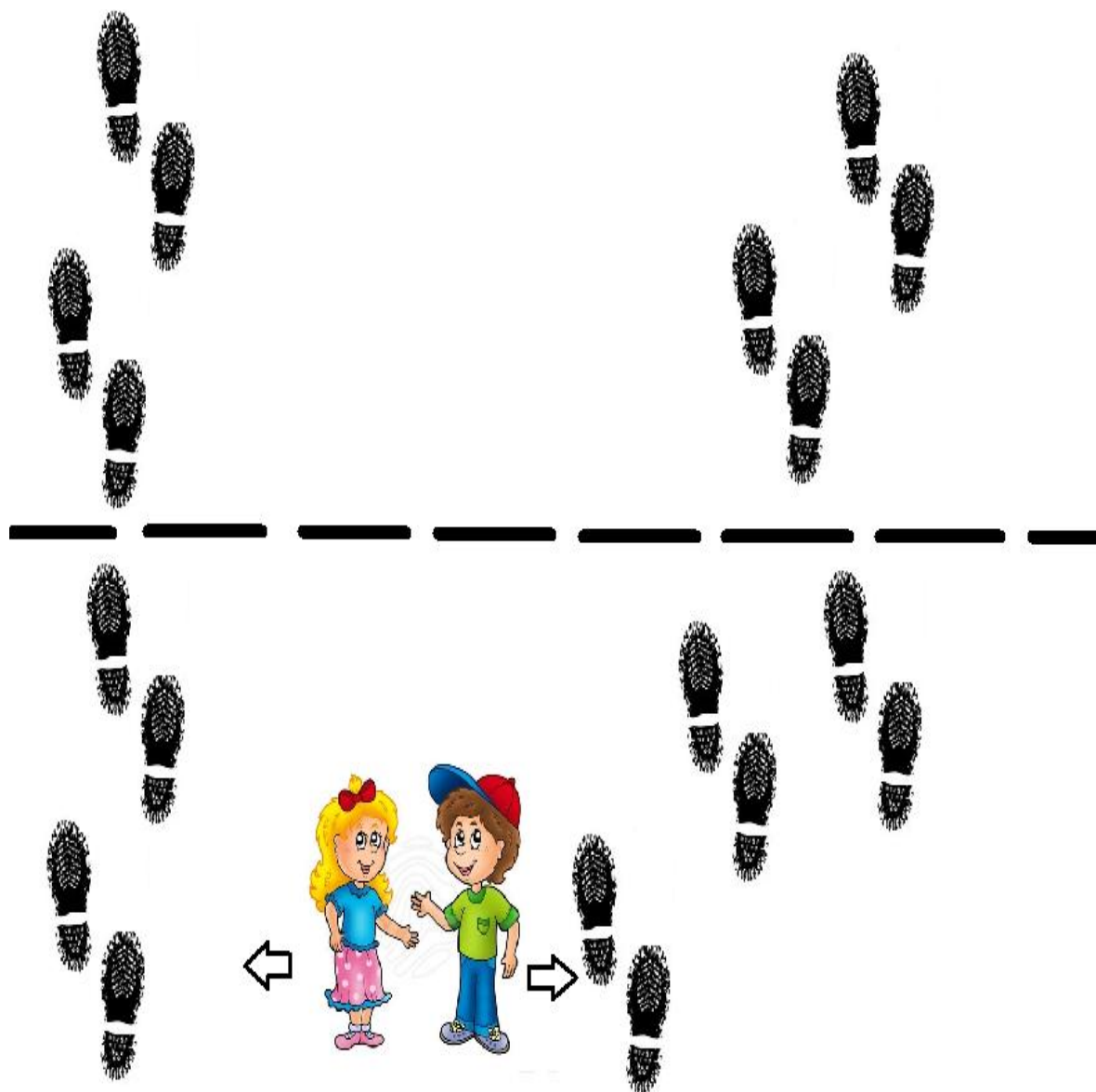

PODCHOD NEBO NADCHOD

POZOR PŘECHOD PRO CHODCE

Podívej se, kdo přecházel správně. U toho, kdo přecházel špatně vybarvi šipku červenou barvou a u toho, kdo přecházel správně vybarvi šipku zelenou barvou.

Víš jak se máš zachovat před a při přecházení vozovky? Podívej se na obrázky a popiš, co školák právě dělá.

Jak správně přecházet?

Je - li blíže než 50 m přechod pro chodce, podchod nebo nadchod, musí chodec přecházet jen na takto vyznačených místech.

1. Když chceš přejít přes cestu, nejprve se zastav.

2. Před přecházením se dobře rozhlédni : doleva, doprava, doleva.

3. Přes cestu přecházej krokem, ne během!

4. V průběhu přecházení přes cestu se znovu rozhlédni.

5. Silnici přecházej co nejkratší cestou.

Věděl bys, jak se máš správně zachovat na tomto přechodu pro chodce?

Školák na obrázku se chystá vstoupit do vozovky, postupuje správně? Řekni, co je špatně. Obrázek vybarvi. Nezapomeň na reflexní prvky, které jsou pro chodce důležité.

Víš co je to zebra v dopravní výchově? Vyber správný obrázek a vybarvi u něj kolečko zelenou barvou. U špatného obrázku vybarvi kolečko červenou barvou.

Obrázky použity z:

<http://autoskola-petit.webz.cz/html/znacky.htm>

<http://skolakov3a.sweb.cz/PRVOUKA/chodecacyklista/bezpecnedoskoly.htm>

<http://www.i-creative.cz/2008/08/20/omalovanky-skola/>

<http://www.dreamstime.com/stock-photo-zebra-running-image7810257>

<http://projektovanidopravni.cz/nase-reference/prechod-pro-chodce-ul-gorkeho>

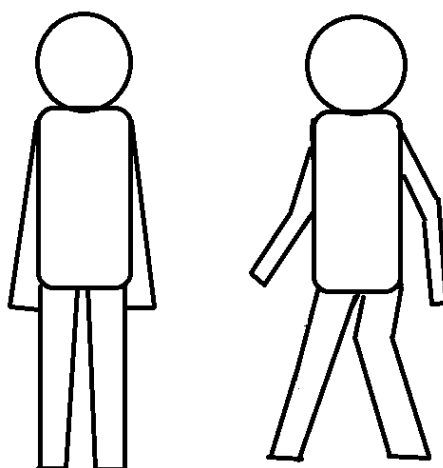
Příloha 6 (strana 43)

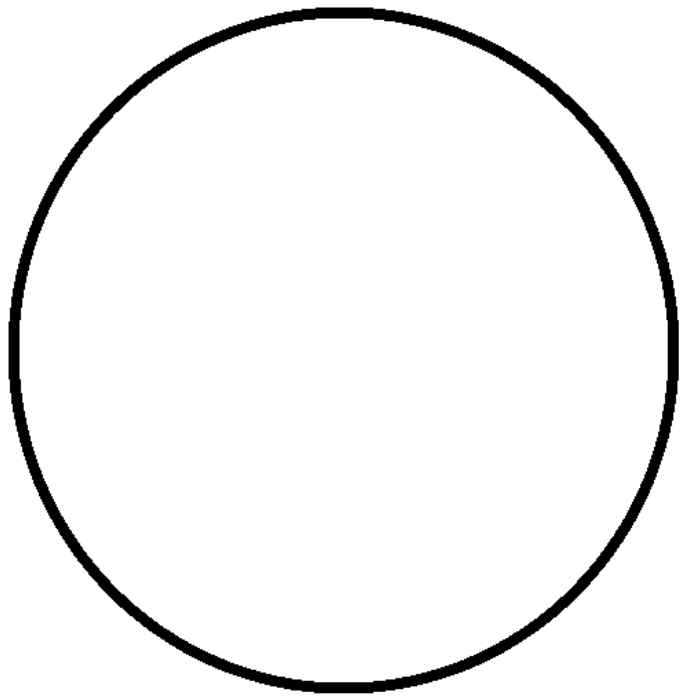
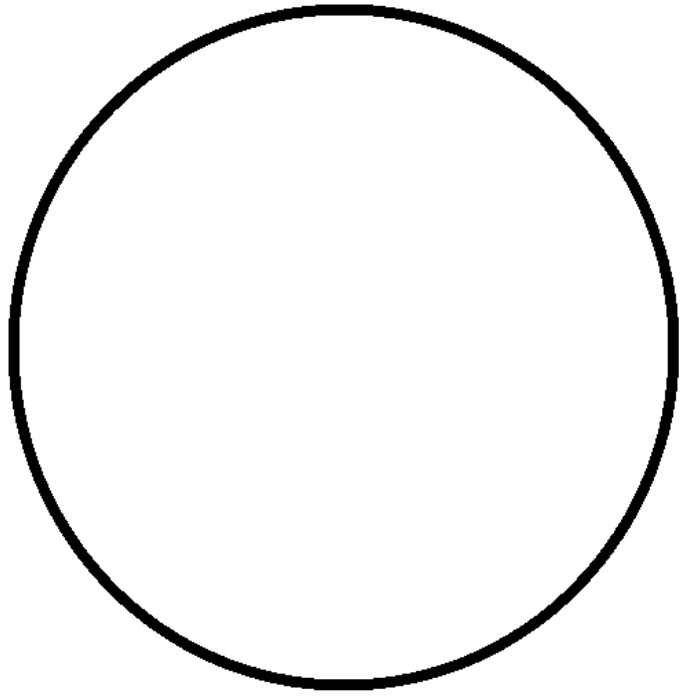
PRACOVNÍ LIST 5

Křižovatku může řídit i policista. Podívej se na obrázek a řekni, kdy smíš přejít vozovku.

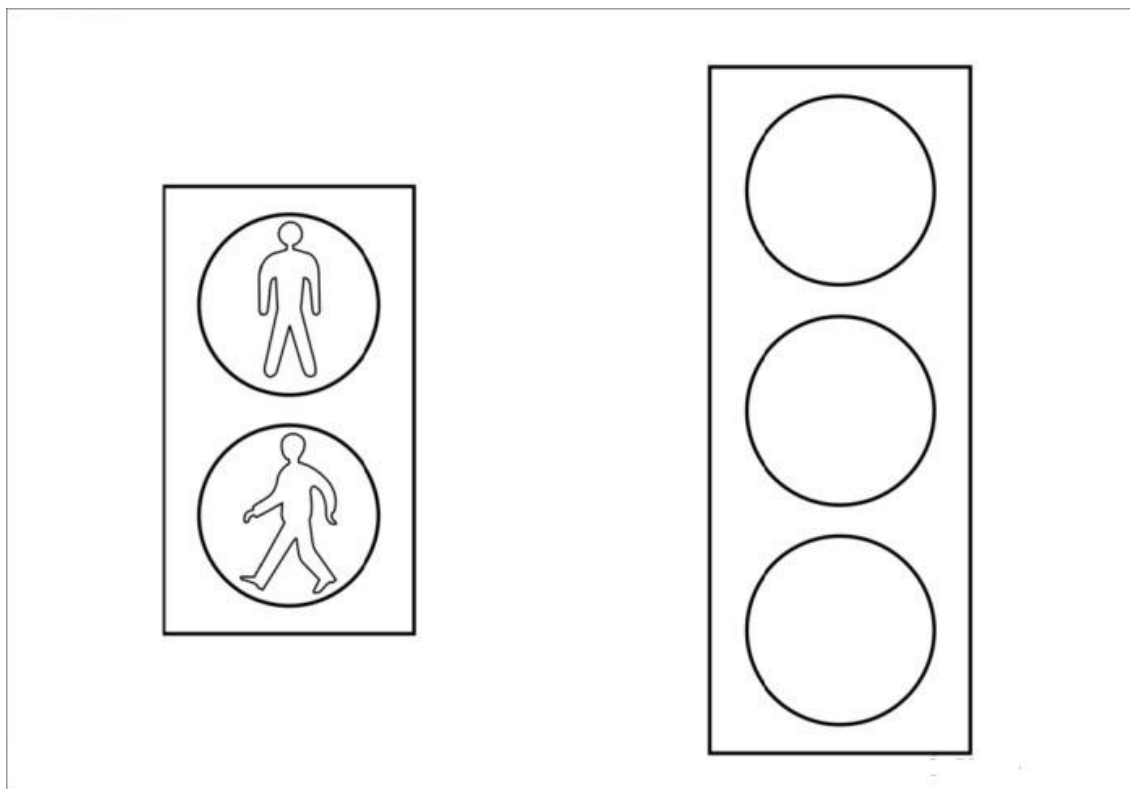

Vystříhni panáčky, vybarvi je správnou barvou a vlep do semaforu pro chodce. Řekni co který znamená a jak se máš správně chovat, když jeden z nich svítí.

Poznáš, který semafor je pro chodce a který pro vozidla? Vybarvi je správně a řekni, co která barva signalizuje. Nezapomeň, že semafor pro řidiče má ČTYŘI možnosti jak svítit. Znáš ještě nějaký semafor? Řekni, kde se s ním můžeš setkat.

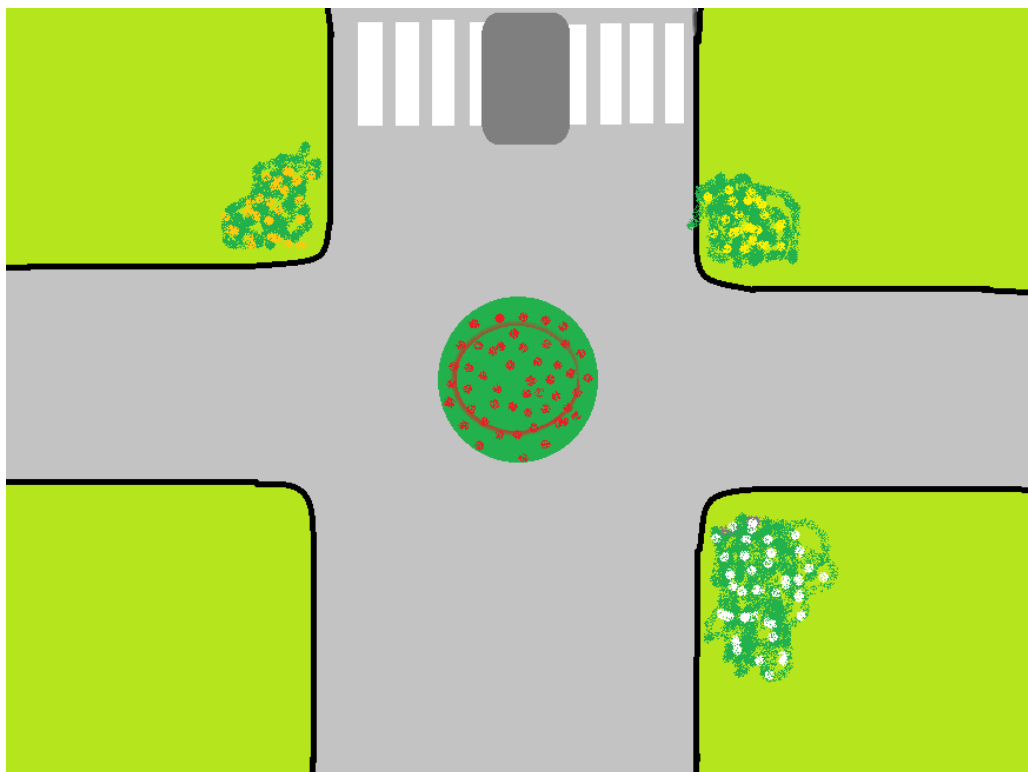
Obrázky použity z:

<http://www.forum.ford-club.cz/viewtopic.php?f=61&t=14904>

Příloha 7 (strana 45)

PRACOVNÍ LIST 6

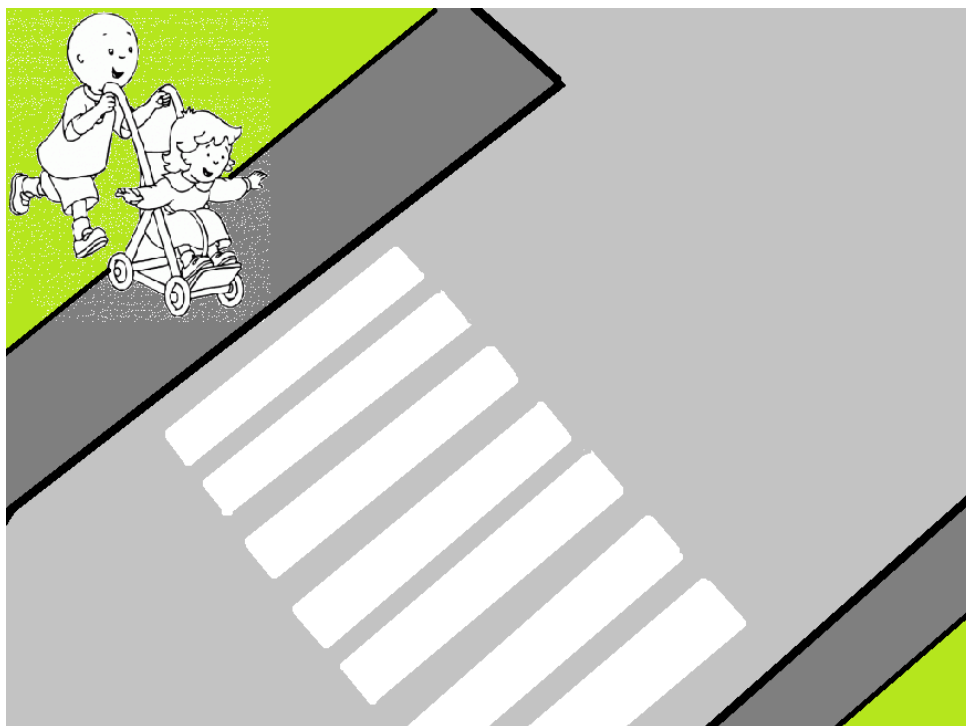
Víš která křižovatka je na obrázku? Řekni jak máš postupovat při jejím přecházení.

Které dopravní značky bys doplnil? Víš co tyto značky znamenají?

Víš, jak se mají děti rozhlédnout? Domaluj jim barevné šipky tak, aby jejich barvy souhlasily se semaforem pro řidiče. Postupuj odvrchu dolů. Která barva bude jako první? Děti vybarvi.

Obrázky použity z:

<http://autoskola-petit.webz.cz/html/znacky.htm>

Příloha 8 (strana 47)

PRACOVNÍ LIST 7

Znáš pravidla jízdy na kole? Podívej se, jak máš mít kolo vybavené.

Na kole zpravidla nejezdíme po chodníku, aby nebyli ohroženi chodci.

Děti do deseti let smějí po chodníku jet.

Na silnici jezdíme na kole vždy **jednotlivě** za sebou **při pravém okraji vozovky**.

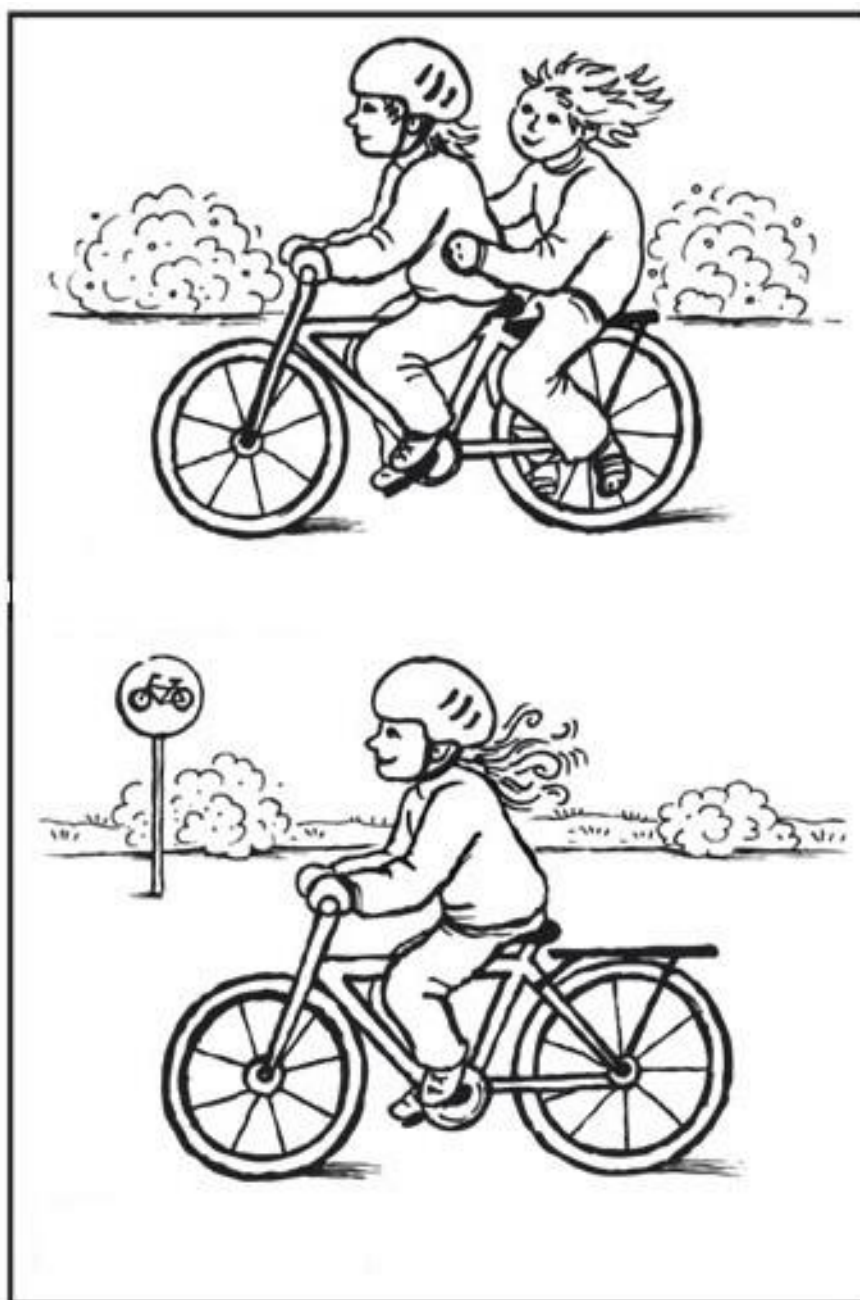
Změnu směru oznamujeme **upažením ruky**.

Doplň obrázek tak, abys mohl na kole vyjet do silničního provozu.

Poznáš, co je na obrázku špatně? Použij pastelky a vymaluj to.

Obrázky použity z:

<http://skolakov3a.sweb.cz/PRVOUKA/chodecacyklista/bezpecnedoskoly.htm>

<http://www.i-creative.cz/wp-content/uploads/2012/03/cyklo-9.jpg>

<http://www.epacz.eu/index.php?id=130>

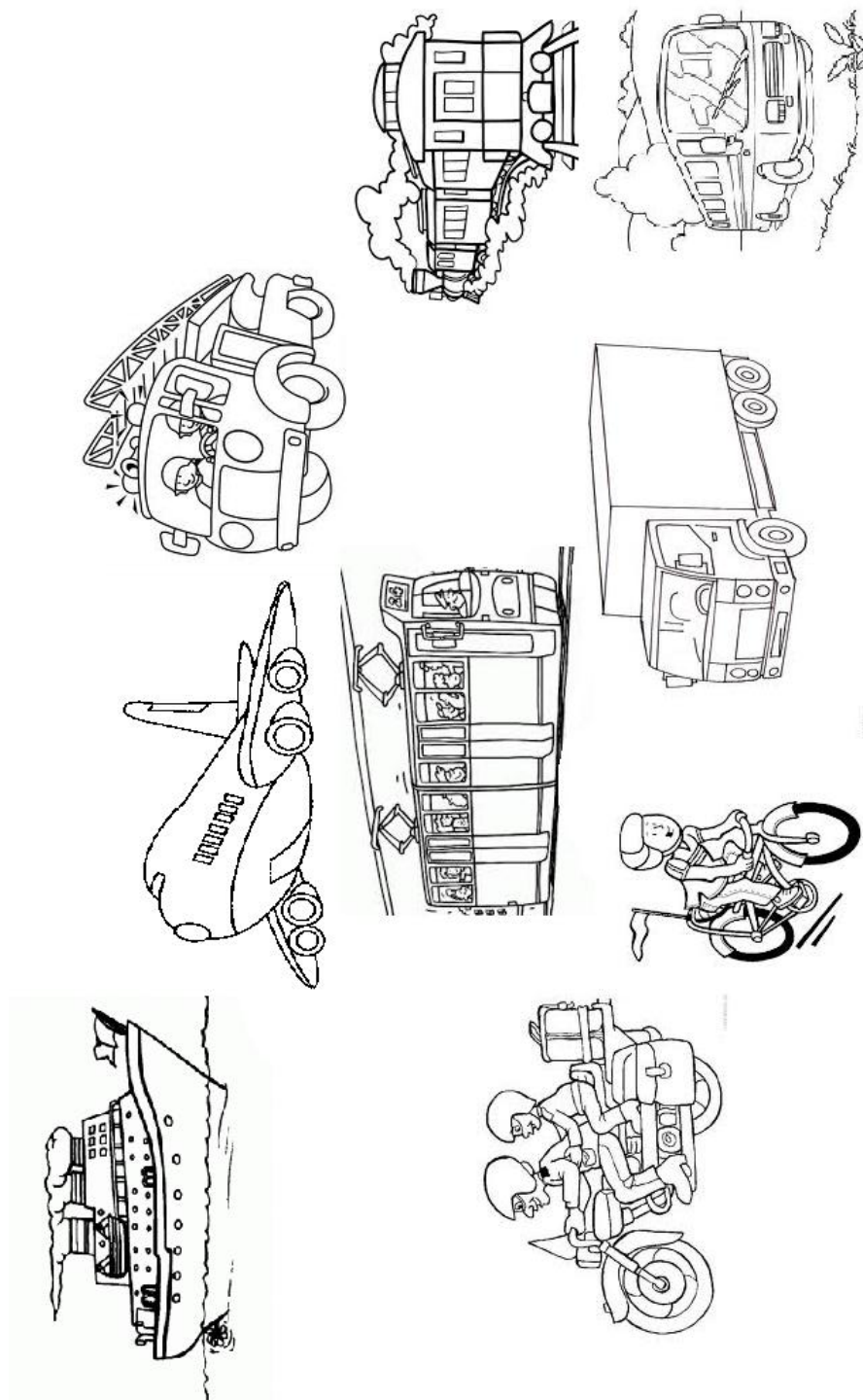
Příloha 9 (strana 49)

PRACOVNÍ LIST 8

Vybarvi si obrázek. Co dělají děti správně? Co dělají naopak špatně, pokud vozidlo zastavilo na kraji silnice? Na kterou stranu bys měl z vozidla vystupovat?

Vybarvi všechny prostředky veřejné hromadné dopravy.

Obrázky použity z:

<http://www.epacz.eu/index.php?id=130>

PRACOVNÍ LIST 9

Víš, jak postupovat při záchraně života?

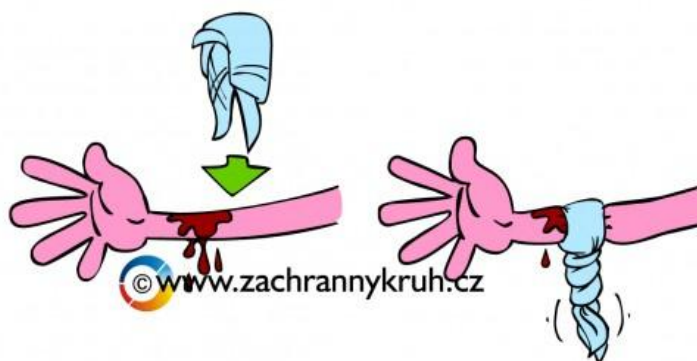
Resuscitace

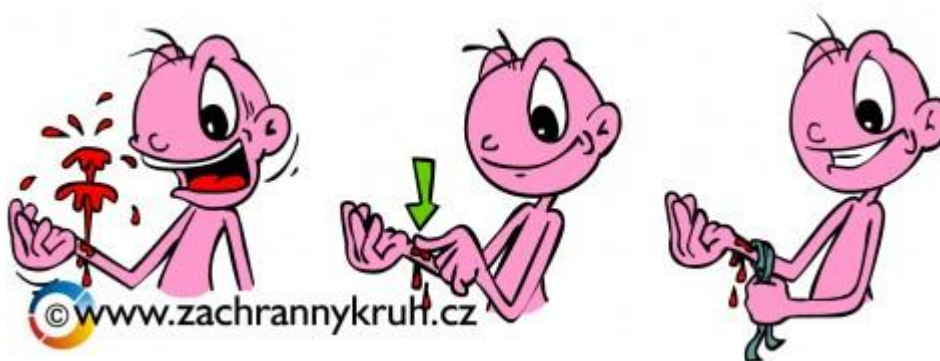
Žilní krvácení

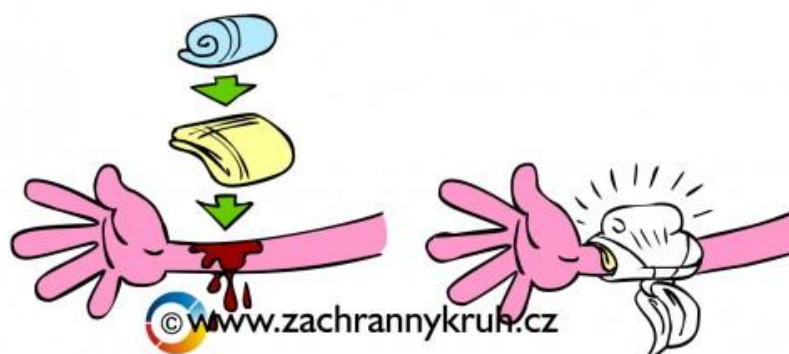
Provizorní škrtidlo

Tepenné krvácení

Tlakový obvaz

Drobné poranění

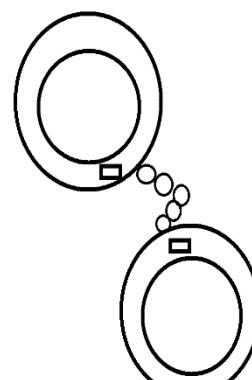
Spoj čarou, co k sobě patří.

155

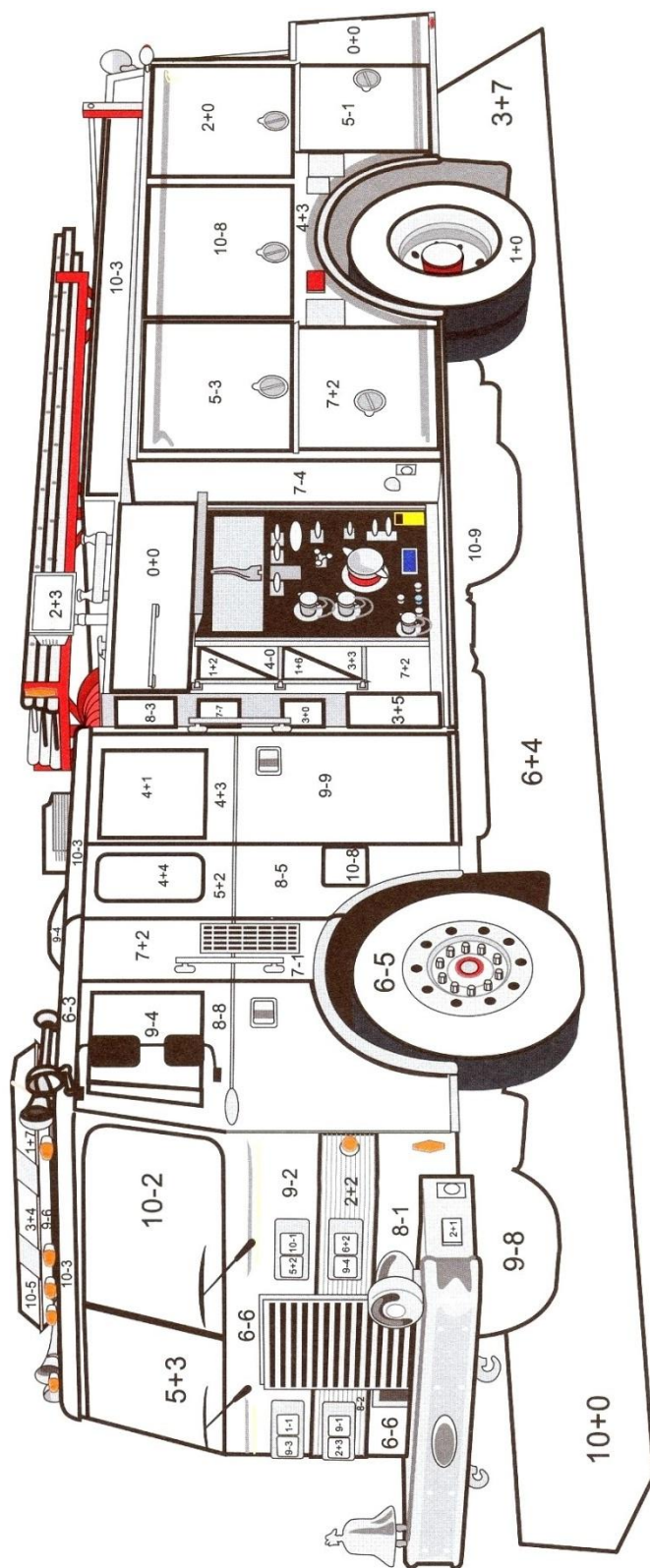
158

150

Vybarvi si obrázek

Nejdříve si vybarvi obrázky barevně - paní učitelka ráda poradí !

	bílá	2
	žlutá	4 - 6 - 9
	červená	0 - 3 - 7
	zelená	10
	modrá	5 - 8
	černá	1

Obrázky použity z:

<http://www.ibesip.cz/cz/ridic/rady-a-tipy/dopravni-nehoda>

<http://www.zachranny-kruh.cz/clipartove-galerie.html>

<http://www.hasik.cz/child/maluj.html>

PŘÍLOHA C

Fotografie ze závěrečného dne dopravní výchovy na MŠ a ZŠ Čisovice.

Zdroj vlastní.

Seznam zkratk

RVP PV Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

RVP ZV Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání